

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för humaniora

Hedersvåld

En kvalitativ analys av hedersvåld i den svenska debatten och i ett urval från svenska media och handböcker

Kristina Azim

2018

Uppsats, Avancerad nivå (magisterexamen), 15 hp
Religionsvetenskap
Religionsvetenskap med inriktning mot kultur och identitet

Handledare: Stefan Olsson
Examinator: Jari Ristiniemi

Innehåll

1. Inledning.....	4
1.1 Syfte och frågeställning.....	7
1.2 Metod och material.....	7
2. Bakgrund.....	10
2.1 Hedersvåldets historik i Sverige.....	10
2.2 Hedersbegrepp, etnicitet och religion.....	12
3. Teoretiska begrepp.....	14
3.1 Olika definitioner av begreppet ”hedersvåld”.....	14
3.2 Presentation av material.....	16
4. Tidigare forskning.....	18
4.1 Hedersvåld i svenska medier.....	18
4.2 Unni Wikan – socialantropolog och forskare.....	23
5. Analys.....	25
5.1 Presentation av material.....	25
5.1.1 Systrar bakom galler (2016), Nima Sarvestani.....	25
5.1.2 En fråga om heder (2004) och Om heder (2009), Unni Wikan.....	28
5.1.3 Heder (2017) av Rúna í Baianstovu.....	31
5.1.4 Från tvångsäktenskap till balkongmord (2008), Stefan Koch.....	32
5.1.5 Hedersvåld som politiskt begrepp (2013) Edda Manga.....	33
6. Resultat.....	35
6.1 Vad innebär begreppet ”hedersvåld” i den svenska diskussionen?.....	35
6.2 Hedersvåldets framställning i utvalda media, litteratur och den svenska debatten.	36
7. Sammanfattande diskussion.....	39
7.1 Kultur, religion, tradition eller kanske bara en konstruktion?.....	39
7.2 Hedersrelaterat våld och förtryck - Sarvestani och Wikan.....	40
7.3 Hedersvåldets existens – olika metoder och teorier.....	41
7.4 Sverige behöver större kunskap, bättre integration och skarpare lagstiftning.....	43
7.5 Slutord och framtida forskning.....	45
Käll- och litteraturförteckning.....	46
Tryckta källor.....	46
Elektroniska källor.....	47
Media.....	48

Abstract

Denna uppsats är en kvalitativ undersökning om hedersvåld, hur det beskrivs i den svenska debatten, samt i ett urval av svenska media, läroböcker, statliga publikationer och annan litteratur som används av socialarbetare och studenter. Syftet är också att reflektera över hur detta påverkar samhället vi lever i här i Sverige, främjar det oss att skapa kontakt med nya människor från andra kulturer? Resultatet pekar å ena sidan åt att hedersvåld i Sverige är ett nytt och svårt begrepp som vissa hävdar har med kultur att göra, och som förekommer i enstaka grupper i vissa samhällen i världen, men som nu i större utsträckning nått Sverige och Norden i och med den ökade asylinvandringen. Å andra sidan, finns det de som uttrycker att hedersvåld inte är kulturellt betingat, utan menar att det inte är annat än ”vanligt” våld mot kvinnor, och somliga hävdar till och med att ”hedersvåld” är en svensk konstruktion. Just den kontroversiella uppfattningen om hedersvåldets vara eller icke vara har jag också valt att ta fasta på.

Nyckelord: *heder, hedersvåld, hedersrelaterat våld och förtryck, hederskultur, hedersmord, vanheder.*

1. Inledning

Året är 2017 och en av våra aktuella debatter i medier och böcker är hedersvåld, detta svårbegripliga, ”nya” och inte minst otroligt viktiga problem som nu i allt större utsträckning etablerat sig i Norden och Sverige. Begreppet ”hedersvåld” hänger ihop med ”heder”, som är komplext och uppfattas olika i olika kulturer, och i och med att vi lever i ett land där många olika kulturer återfinns och samverkar så finns också olika syn på det. Unni Wikan som är forskare och socialantropolog menar att det kan vara svårt att förstå hedersvåldets problematik och struktur om man inte känner till begreppen *namus* och *shirif*, som hör till kurdiska, turkiska och persiska språket. I många språk, som till exempel svenska och engelska, finns inte en rättvis översättning menar Wikan, därför ska vi i denna uppsats också analysera de övriga begreppen och dess innebörd närmare. ”Heder” och ”hedersvåld” går hand i hand och har med könsroller att göra, det handlar om att kontrollera kvinnans sexualitet. Enligt vissa uppfattningar har män heder och kvinnor har skam, kvinnor ingår i sina mäns uppfattning om heder, och den vilar på kvinnans uppförande och rykte, det vill säga kvinnans kyskhet.

Detta arbete syftar till att reda ut begreppet ”hedersvåld” i den svenska diskussionen, och det som finns knutet till det, samt undersöka hur hedersvåldet framställs i svenska medier, handböcker och debatter. För att tydliggöra vad jag menar med begreppet ”handböcker” så avses de böcker som ger en koncentrerad översikt över just ämnet hedersvåld, och här ingår dels studentlitteratur men även andra böcker, forskningsrapporter och publikationer som används i syfte för vägledning och som manual för att förstå hedersvåld och dess struktur. För att avgränsa arbetet så har speciellt en dokumentärfilm valts ut, *Systrar bakom galler* (2016), samt litteratur som beskriver ämnet hedersvåld. Bland böckerna är framförallt *Om heder* av Unni Wikan (2009) den primära, därtill har jag valt en artikel, statliga publikationer, samt tidigare forskning där man belyser hedersproblematik. Slutligen har också ett par stora uppslagsverk använts för att undersöka olika definitioner av ”hedersvåld”.

I skrivande stund pågår ett stort arbete med att försöka förebygga hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige. Regeringen har tillsatt stora resurser, både ekonomiskt och i praktiken för att ta tag i problemen. Länsstyrelsen Östergötland har fått i uppdrag av regeringen att arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck i dess olika uttrycksformer, och under åren 2018–2020 har över

200 miljoner kronor avsatts för detta arbete.¹

Den 12 november 2017 togs hedersvåldsproblematiken i Sverige upp i SVT Agenda, i studion fanns jämställdhetsminister Åsa Regnér och Mariet Ghadimi, verksamhetschef på TRIS (Tjebers rätt i samhället). De har märkt en stor ökning av problemen bara de senaste åren, mycket på grund av den stora asylinvandringen, det konstaterar även tolv av länsstyrelserna i en rapport till regeringen, och trycket på de skyddsboenden som finns har blivit allt hårdare konstaterar man i programmet.

Inledningsvis beskrivs dels mitt övergripande syfte med studien, därtill mina problemformuleringar och specifikt vilka frågeställningar som uppsatsen bygger på. Därefter redogör jag för den metod jag valt att använda mig av, samt en kortare presentation av det utvalda materialet. För att få ett vidare sammanhang om hedersproblematiken i Sveriges så presenteras en bakgrund med inblick i vår historia. Vidare problematiseras de olika begreppen som hör till hederskulturen, och därefter en genomgång av studiens utvalda definitioner för begreppet ”hedersvåld”. I tidigare forskning får läsaren ta del av vad som framkommit när det gäller hedersvåldsdebatten i svenska medier. I resultatet besvaras syfte och frågeställning i korthet, för att sedan i studiens analys mer ingående undersökas och diskuteras. I analysen redovisas mer ingående vad som framkommit ur mitt utvalda material, det vill säga den empiri som ligger till grund för resultatet och den sammanfattande diskussionen. Avslutningsvis några slutord och en tanke om framtida forskning.

Bakgrunden till mitt intresse för hedersproblematik och hedersvåld har uppkommit ur mitt arbete som boendestödjare/ungdomshandledare vid HVB-hem för ensamkommande ungdomar, där jag har arbetat i drygt fem års tid. Många olika typer av frågor och dilemman i hedersstrukturen har varit näst intill en daglig angelägenhet. De unga brottas på olika sätt med frågor som rör deras personliga integritet, förhållandet till den svenska ”fria” kulturen, det nyväckta intresset och skammen för sådant som skolämnet sexualkunskap, klädkoder och religion för att bara nämna några. Dessutom har jag stor personlig erfarenhet av hedersproblematik då jag ”gifte in mig” i denna kultur. I grund och botten är jag även religionsvetare som nu inriktat mig mot högre studier inom religionsvetenskapen, ett ämne som för övrigt fascinerar och intresserar mig

---

¹ Regeringens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck: <http://www.regeringen.se/artiklar/2017/02/regeringens-arbete-mot-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>, (2018-01-19).

mycket. En framtida ambition är att arbeta med hedersrelaterat våld och förtryck i någon form, kanske på ett skyddat boende för flickor och kvinnor, eller med frågor rörande problematiken på annat sätt som hos en myndighet eller liknande.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att ta reda på hur hedersvåld framställs och diskuteras i den svenska debatten, samt hur hedersvåld beskrivs i ett urval av svenska media och handböcker. Men för att kunna göra det behöver jag först ta reda på *vad* begreppet ”hedersvåld” står för och hur det definieras i den svenska diskussionen, det blir därför en av de övergripande frågorna i uppsatsen. Hur yttrar sig hedersvåldet i vårt samhälle? Hedersproblematiken och Sveriges lagar – hur går de ihop? Hindrar eller främjar hedersvåldet oss att skapa kontakt med nya människor och kulturer? Dessa är några av de underliggande frågor jag vill söka närma mig i min studie. Dessutom ska jag se vad några tidigare forskningar visar om just hedersvåldets uttryck i svenska media, närmare bestämt dagspress. För att få svar på ovanstående funderingar kommer de tre huvudfrågorna nedan att vara i fokus:

1. Hur skildras hedersproblematiken i dokumentärfilmen *Systrar bakom galler* (2016)?
2. Vad framgår om hedersvåld i ett urval av våra svenska handböcker, som studentlitteratur, forskningsrapporter och statliga publikationer?
3. På vilket sätt framställs hedersvåldet i den svenska debatten?

1.2 Metod och material

Denna studie är en kvalitativ analys av begreppet ”hedersvåld”; hur det definieras, framställs och diskuteras i den svenska debatten. Men även en undersökning om vad som uttrycks om hedersvåld i ett urval av svenska handböcker och media. En kvalitativ metod är framförallt intressant när det gäller att utforska företeelser och försöka förstå saker i sitt sammanhang, samt när svaren inte framträder med en gång utan blir tydligare ju längre in i arbetet man kommer. Därför passar metoden väl i min studie då jag försöker reda ut hur hedersvåldet förstås i det svenska sammanhanget, och där svaren växer fram desto djupare jag kommer i undersökningen. Kvalitativa metoder är också flexibla då det går att anpassa metoden efter hur undersökningen ter sig, samt att den ger undersökaren en möjlighet att välja nivån i arbetet.² Metoden gör det också

---

² Eliasson 2013: 27.

möjligt att försöka ge en helhetsbeskrivning av det som undersöks, i mitt fall hedersvåldets uttryck i den svenska debatten, medier och handböcker.³

Uppsatsens två huvudmaterial är; en dokumentärfilm som nyligen gjorts, *Systrar bakom galler* (2016), och boken *Om heder* (2009) av Unni Wikan. Dessutom har även andra handböcker inkluderats; läroböcker, statliga publikationer och rapporter, samt artiklar och uppslagsverk. För att få en uppfattning om och förslag på vilka material som kunde vara relevanta för min undersökning om hedersvåld så ställde jag den frågan till en som jobbar inom området; Ingrid Derksen, biträdande verksamhetschef på Linnamottagningen i Stockholm.⁴ Derksen föreslog flera av de titlar och publikationer som jag sedan använt mig av, utöver detta har jag sökt på bibliotek och på internet efter böcker och artiklar skrivna i ämnet.

Dokumentärfilmen *Systrar bakom galler* (2016) valde jag då det är en uppföljare till en tidigare film, *Frihet bakom galler* (2013), som jag har sett tillsammans med ungdomar på mitt arbete, och den utvalda filmen kändes relevant för min studie. Den beskriver hederskulturens problematik på ett sätt som kompletterar den tryckta texten i böcker och tidningar. Just det faktum att det är filmat med kamera gör att man som tittare kommer än mer nära den verklighet som flickor i hederskulturen lever i. *Systrar bakom galler* (2016) skildrar hur hederskulturen kan fortsätta vid migration till Sverige, trots att den inte är förenlig med Sveriges demokrati och jämställdhet. Att dokumentärfilmen är producerad av afghaner (boende i Sverige), som belyser sin egna afghanska kultur gör att den blir än mer intressant och trovärdig. Främst då de har både verklig insyn och tillgång till den kultur de är födda i. Filmen har visats på SVT under hösten 2017 (första gången 28 augusti), och sedan funnits på SVT Play, där undertecknad har studerat och analyserat innehållet upprepade gånger, anteckningar har tagits under filmens gång som sedan har använts i detta arbete.

Nackdelar med dokumentärfilmer kan å andra sidan vara att filmaren och producenten väljer vad hen vill framställa som viktigt. Material kan redigeras och klippas bort och resultatet kan vinklas utefter dennes personliga inställning och åsikt. Men detta kan såklart även ske likväl i annan media liksom i böcker, och här menar jag att det är en risk som måste tas med i

---

³ www.nationalencyklopedin.se, kvalitativ metod.

⁴ Linnamottagningen startade år 2004, här tar man emot unga personer som blivit utsatta för hedersrelaterat förtryck och våld och/eller blivit gifta eller riskerar att bli gifta mot sin vilja. Linnamottagningen bedriver skyddat boende och öppenverksamhet parallellt för att tillgodose ungdomarnas behov av långsiktigt och brett stöd. <http://kvinnonet.net/ny/for-yrkesverksamma/om-linnamottagningen/> (2018-01-24).

beaktande oavsett vilka av dessa material vi väljer att studera.

I boken, *Om heder* (2009) förklaras hederskulturen och våldet sett ur en västerländsk forskares perspektiv. Den norska socialantropologen och författaren Unni Wikan har suttit med som sakkunnig vid flera rättegångar både i Sverige och andra nordiska länder där fall som hedersvåld och hedersmord har förhandlats. Wikan ansågs av Derksen vara "ett måste" när det gäller studier om hedersvåld. Wikan presenteras ytterligare i kapitlet tidigare forskning.

När det gäller uppslagsverkens bidrag till att definiera begrepp så har internet varit den primära källan.

1.2.1 Avgränsningar

Själva hederskulturen i sig är ett gigantiskt forskningsområde, och detta arbete är tänkt att belysa en liten del av det som ingår i den kulturen. Därför är det här arbetat avgränsat till en undersökning om hur hedersvåld beskrivs i ett urval av svenska media och handböcker, samt dess uttryck i den svenska debatten. Dessutom vill jag se på några olika svenska definitioner av begreppet "hedersvåld". En annan aspekt som jag adderat i min studie är att se på det kontroversiella i debatten om huruvida hedersvåld finns eller inte. Det förekommer nämligen uppfattningar om att hedersvåld inte är annat än ett "politiskt begrepp" och en "svensk konstruktion", vilket kan upplevas som en skymf mot dem som verkligen utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Detta är något jag med intresse vill se närmare på.

I min studie förhåller jag mig till hur begrepp som "heder", "hedersvåld", "hedersrelaterat våld och förtryck", "hederskultur", "hedersmord" och "vanheder" framställs i de utvalda texterna och i den utvalda dokumentären. Arbetet grundar sig på främst flickor och kvinnor, inte för att pojkar och män inte är drabbade, utan för att detta arbete inte ska tendera att bli för stort, samt för att det oftast är kvinnorna det skrivs om, och som är de mest utsatta i denna hederskodex. För att få en så bra bild som möjligt, utefter de begränsningar (av tid och utrymme) som finns, så har fokus legat på främst på en dokumentärfilm samt några utvalda handböcker. Dessa är tänkta att komplettera varandra då både film och text framställs, samt att skildringarna utgår från både västerländsk och utomeuropeiskt perspektiv.

2. Bakgrund

2.1 Hedersvåldets historik i Sverige

För att få en förståelse av hedersvåldet i Sveriges historia så presenteras här en sammanfattad förklaring baserat på sociologen och kriminologen Jamila Husseins bok *Heder och hedersvåld* (2017), historieforskaren och docenten Marie Lindstedt Cronbergs doktorsavhandling *Synd och skam - ogifta mödrar på svensk landsbygd 1680–1880* (1997), samt *Hedersnormer och hedersrelaterat våld* (2009), en rapport av Polisstyrelsen i Stockholm.

Inledningsvis ett citat hämtat ur den sistnämnda: ”I brist på lagligt reglerade juridiska och ekonomiska system växte egna system fram. Det hedersbegrepp som uppstod i detta samhälle finns kvar på olika ställen i världen”.⁵ Heder har haft olika betydelser genom årens lopp, men det har i alla tider varit förknippat med ”ära” och ”ett gott rykte”, även våldshandlingar har förekommit i hederns namn, det vill säga vid förlorad heder och ”skam”.⁶ Hussein beskriver att redan i Kung Magnus Erikssons stadslag under 1300-talet i Sverige så var dödligt våld accepterat för att återfå sin förlorade heder. Om en man hittade sin hustru otrogen med en älskare så hade han lagligt rätt att straffa dem båda med dödligt våld.⁷

På den tiden man levde i jordbrukssamhället så byggdes ramarna upp genom att man ägde och odlade sin mark, vilket gav både status och makt, och detta var viktigt att behålla inom familjen. Ur detta växte även resonemangsäktenskapet fram.⁸ Det betydde att kvinnan i bondesamhället i stort sett inte hade någon möjlighet att själv välja make, då äktenskapet var hela familjens angelägenhet, och det var viktigt att hon var oskuld för att kunna giftas bort. Äktenskapet var det enda sättet för en kvinna som var både fattig och omyndig att få en egen familj och försörjning.⁹ Dåtiden bondesamhälle täckte tiden ända fram till slutet av 1800-talet, då urbaniseringen och industrialiseringen tog över i Sverige.¹⁰

---

⁵ Rikspolisstyrelsen 2009: 16.

⁶ Wikan 2009: 15.

⁷ Hussein 2017: 329, Lindstedt Cronberg 2005: 195.

⁸ Rikspolisstyrelsen 2009: 16–17.

⁹ Lindstedt Cronberg 1997: 106–107.

¹⁰ Lindstedt Cronberg 1997: 10.

Under 1500-talet straffades även gifta par om deras avkomma föddes ”för tidigt”, det vill säga tidigare än nio månader efter att äktenskapet hade ingåtts. Paret fick då sitta på ”horpallen” under högmässan i kyrkan nästkommande söndag, vilket under den här tiden i Sverige innebar stor skam, och stark avsky från de övriga kyrkobesökarna. Brottet att ”begå hor” var absolut ett av de värsta, där kvinnan straffades hårdast, det räckte med att hon blev ertappad tre gånger för att få dödsstraff.¹¹

Trots att vi historiskt sett haft en stor ojämlikhet hos kvinnor och män i Sverige tycks däremot inte hedersmord av döttrar (eller söner) ha förekommit överhuvudtaget i Sverige, eller ens i Europas historia, utan det var framförallt älskare och i vissa fall hustrun själv som dödades vid otrohetsaffärer.¹² Utomäktenskaplig sex i Sverige under slutet av 1500-talet till och med början av 1700-talet betraktades som svåra brott, staten och kyrkan visade stor intolerans mot denna typ av företeelse, och det framställs som om främst kvinnorna drabbades hårdast av den stränga lagstiftningen. Det var under den så kallade ”ortodoxa perioden”, det vill säga då lutherdomen tagit allt hårdare tag om renlighet och sexualmoral, som man kunde ana denna strikta uppfattning. Men det var inte enbart under stormaktstiden i Sverige som man såg så hårt på detta, utan det verkade vara en företeelse som gällde hela Västeuropa.¹³

Under 1800-talet kom en ny regel som tillät att en kvinna som blivit gravid utom äktenskapet kunde gifta sig med barnets fader för att undvika skam. Dåtidens ideal var att kvinnor uppfostrades till att behaga och underkuva sig mannen i alla avseenden, hon skulle varken ha kunskap om sex eller för den delen sexuella lustar eller behov. Oskuld giftes hon bort för att sedan tillfredsställa mannens alla begär. Det här, menar Hussein¹⁴, påminner mycket om hederskulturen i dagens Mellanöstern och Nordafrika. Utomäktenskapliga förbindelser var även i Sveriges tidigare historia långt ifrån acceptabelt med andra ord.

---

¹¹ Hussein 2017: 329.

¹² Hussein 2017: 329–330.

¹³ Lindstedt Cronberg 1997: 11–13.

¹⁴ Hussein 2017: 338 – 339.

2.2 Hedersbegrepp, etnicitet och religion

Om hederskulturen är knuten till en viss etnicitet eller religion är ofta omdiskuterat. I rapporten *Hedersnormer och hedersrelaterat våld* (2009) beskrivs hur hedersnormerna är både traditionellt och kulturellt bundna, men att religionen ofta används för att försvara handlingarna som görs i hederns namn: ”Hedersrelaterat våld och förtryck är inte direkt kopplat till en viss etnicitet, då det inom varje etnisk grupp kan finnas individer som helt stöder våldet och förtrycket, och individer som tar avstånd från det”.¹⁵ Här menar man att det har med gamla sedvänjor och kulturella grupper att göra, äldre traditioner där det finns föreställningar om hur familjen ska styras, bortgifte av döttrar med mera. Dessutom visar citatet ovan att man här undviker att tala om ”grupper” där hedersrelaterat våld och förtryck utövas eller inte utövas, man talar i stället om ”individer” i en grupp av människor.

Vad det gäller religion så kan hedersvåldet spåras hos individer inom de samtliga tre abrahamitiska religionerna, det vill säga i kristendom, islam och judendom. Men det kan även utövas av enskilda människor som är helt sekulariserade, med andra ord bland icke religiösa grupper. Det gemensamma är dock att familjerna är patriarkala, det finns en tydlig överordning där männen styr kvinnorna.¹⁶ Att se till att hedersnormer efterlevs vilar på kvinnornas axlar, då de ses som ansvariga för barnens uppfostran, tillsyn och beteende. Men det är främst sönerna som har uppgiften att *kontrollera* sina systrar och kvinnliga kusiner, och se till att hedersnormerna efterföljs.¹⁷ Wikan hävdar också att hedersvåld/mord inte har sin grund i islam, som många har en föreställning om, utan det har att göra med gamla traditioner och samhällen. Men ändå, menar hon, går det inte att utesluta att hedersvåld görs i både islams liksom i andra religioners namn.¹⁸

Det kan konstateras att det finns en hel del likheter i den religiösa moralsynen och hederstänkandet, och förutom ovan nämnda religiösa grupper så hävdar även författarna i boken *Heder och samvete* (2013) att det finns hederslogik i Indiens hinduism, såväl hos ateister som hos ortodoxa kristna. Det kan vara väldigt svårt många gånger att urskilja om det är religion,

---

¹⁵ Rikspolisstyrelsen 2009: 19.

¹⁶ Rikspolisstyrelsen 2009: 20.

¹⁷ Wikan 2009: 17–20.

¹⁸ Wikan 2009: 20.

tradition eller kultur som styr hedersvåld och förtryck, de tre hänger ofta ihop, det kulturella arvet ingår i religion och tradition.¹⁹

Wikan har beskrivit hedersvåldets historia i sina verk, bland annat i *Om heder*, 2009. Hon menar att hederslogik kan vara svår att greppa då det i vissa språk inte finns en rättvis översättning av innebörden i orden. Det finns nämligen två olika hedersbegrepp som måste förstås, men som på svenska översätts till ”heder”, och på engelska ”honour”. I många andra språk, som urdu, panjabi, dari, arabiska, turkiska, kurdiska och pashto finns två olika begrepp, bland dessa finns två som oftare används *namus* och *shirif*, som hör till kurdiska, turkiska och persiska språket.

Namus står för själva hedern, och den kan inte variera på något sätt utan antingen har man den eller så förlorar du den, och gör du det sistnämnda så förlorar du allt. Motsatsen till *namus*, det vill säga ”heder”, är på svenska ”vanheder”, och de utgör således de två motsatserna i denna hederskodex. Den kan inte ökas eller minskas utan den kan antingen förloras eller återupprättas, och vad man måste göra för att återupprätta den förlorade hedern kan handla om förskjutning eller i värsta fall sluta i hedersmord för att återupprätta familjens heder.

Den andra benämningen, *shirif* (alt. *sharaf*), kan vara enklare för oss att förstå, här handlar det om något som kan ökas eller minskas, och den kan liknas med uttrycken ”rang”, ”prestige” eller ”anseende”.²⁰ Man kan också förklara *shirif* med något som symboliserar det manliga hedersbegreppet, och syftar på männens uppförande i de offentliga sammanhangen, både i arbetslivet och politiken, liksom inom släkten och klanen.

Namus däremot står mer för det kvinnliga begreppet och anspelar på kvinnans uppförande inom hemmet och hushållet, hennes skicklighet som kvinna, fru, dotter, mor och husmor, och sist men inte minst - som sexuell varelse. *Namus* har att göra med familjens privata sfär, det vill säga inom hemmets fyra väggar, och därför krävs oftast att kvinnan alltid håller sig där för att upprätthålla hedern. Rör hon sig utanför hemmet så krävs att hon uppför och klär sig hedersamt, som till exempel med slöja eller andra löst sittande kläder, samt med blicken nedåt.²¹

---

19 Grutzky & Åberg 2013: 34, 60.

20 Wikan 2009: 11–12.

21 Rúna í Bainastovu 2017: 134–136.

Det gemensamma för de olika uttrycken är att det ligger i betraktarens öga, det vill säga det handlar om kollektivets syn, och det är inte frågan om vad som egentligen hänt, utan vad det ryktas om. Ryktet kan kosta dig livet, så respekt och försiktighet förutsättningarna.²²

3. Teoretiska begrepp

Här ges en sammanfattning av några av de olika definitioner av begreppet ”hedersvåld” som finns. En snabb sökning av ordet ”hedersvåld” på Google visade att det blev hela 119 000 träffar. De definitioner av begreppet ”hedersvåld” som analyseras i uppsatsen avgränsas till två olika uppslagsverk, samt Wikans studie och regeringens benämning, men även feministen Edda Mangas förklaring har inkluderats. De presenteras här i korthet och diskuteras vidare i analysen. Vidare berörs huvudmaterialen i korthet samt några titlar på ytterligare material som valts ut för arbetet.

3.1 Olika definitioner av begreppet ”hedersvåld”

Enligt *Nationalencyklopedins (NE)* begrepp av ordet ”hedersvåld” framkom följande definition: ”Hedersvåld, hedersrelaterat våld, våldsakt eller tvångsåtgärder där skälet anges vara att återupprätta familjens eller släktens heder”. I sin utförligare beskrivning kan man läsa att det sker genom att stänga inne, misshandla eller döda den som i sin grupp/familj skadat familjen anseende. För att de som utsatts för hedersrelaterat förakt och hån från sin sociala miljö ska kunna återfå sin heder så brukar man döda den felande länken, och detta benämns med ordet hedersmord. Det förekommer inom maffiaklaner och patriarkala samhällen kring Medelhavet, i Mellanöstern och delar av Asien, och hänger ofta ihop med sexuella normer och männens kontroll av kvinnor. Äktenskap är oftast något familjen och släkten gör upp, men avviker kvinnan mot dessa normer eller väljer en egen väg så stängs hon ute ur familjen, låses in eller dödas.²³

Enligt *Encyclopedia Britannica* så fanns inga träffar när jag gjorde en sökning på hedersvåldets motsvarighet i engelskan; ”honour based violence” samt ”honour violence”. För att hitta något inom området fick jag söka på ”honour killing”, och så här definieras det begreppet: ”Most often,

---

²² Wikan 2009: 11–13.

²³ www.nationalencyklopedin.se, hedersvåld.

the murder of a woman or girl by male family members. The killers justify their actions by claiming that the victim has brought dishonor upon the family name or prestige". Mer ingående förklaras att kvinnor och flickor i patriarkala samhällen övervakas av de manliga släktingarna samt av kvinnans man. Hedersmord förekommer då kvinnan anses ha betett sig omoraliskt, vilket kan betyda alltifrån att ha pratat öppet med en man utom den egna släkten till att ha haft en sexuell förbindelse med någon utom äktenskapet (hit räknas även våldtäkt och sexuella övergrepp). Mord kan även begås då kvinnan vägrar låta sig bortgiftas, ansöker om skilsmässa eller på annat sätt skadar familjens heder.²⁴

I Wikans beskrivning av hedersvåld i *Heder* (2004) och *Om heder* (2009) förklarar hon hur omtvistat begreppet varit i den svenska debatten. Det hedersrelaterade våldet och övergreppen grundar sig ur hedersetikerna, som utgår från att kvinnans sexualitet är familjens och släktens angelägenhet, hennes oskuld och renhet är av största vikt och måste kontrolleras och skyddas till varje pris. "Heder är ett begrepp som i alla samhällen är förbundet med något positivt. Heder handlar om värde i egna och andras ögon, om självrespekt och social respekt. Vad som krävs för att uppnå en sådan respekt varierar kulturellt och historiskt".²⁵

Heder är således ett komplext begrepp som historiskt sett är förbundet med övergrepp och våld.²⁶ Ryktet om kvinnans oskuld en förutsättning, och anseendet och ansvaret för att upprätthålla det är kollektivt.²⁷ "Hedersrelaterat våld" som begrepp är relativt nytt i Europa menar Wikan, och dess ursprung i Sverige kan spåras till år 2001, då det även erkändes internationellt. Mordet på Fadime Sahindal 2002 gjorde att många politiker, organisationer och enskilda individer i Sverige började jobba förebyggande och bekämpa hedersrelaterat våld.²⁸

För att visa på någon som beskriver hedersvåld på ett annorlunda sätt så har Edda Mangas artikel *Hedersvåld som politiskt begrepp i* nättidningen *Feministiskt perspektiv* (2013-02-08) även inkluderats i studien. Här tas bland annat vissa svenska feministers motstånd upp till det "svenska begreppet hedersvåld" som något kulturellt betingat, och menar att kopplingen till etnicitet och kultur gör mer skada än nytta. Hon menar att:

---

²⁴ www.britannica.com, honour killing.

²⁵ Wikan 2009: 9.

²⁶ Ibid., s. 9.

²⁷ Wikan 2009: 55–56.

²⁸ Wikan 2009: 19.

begreppet ”hedersvåld” används av populisterna och nationalisterna i konstruktionen av svenskhet som civiliserat, modernt och jämställt samt utomeuropeiskhet/islam som barbariskt, omodernt och kvinnoförtryckande vilket är den ideologiska grunden för deras politisering av invandring som ett vanligt hot mot nationen.²⁹

Många ställer sig tveksam till politiska lagar som rör hedersvåld, liksom införandet av hjälpåtgärder för de kvinnor som är utsatta för ”hederskulturen”. Hon tror inte heller att den utbildning som framtagits för män ”från hederskulturer”, i avsikt att lära sig svenska normer och värderingar, verkligen stärker dessa kvinnors utsatthet. Många tror snarare att man kommer att märka av en ökning av anmälda brott inom hedersvåld, men ställer sig frågande om de egentliga problemen kommer att minska.³⁰

Enligt den svenska *regeringens* definition av ”hedersrelaterat våld och förtryck”, som är ett av de områden som de har tagit krafttag mot de senaste åren, står:

Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på starkt patriarkala och heteronormativa föreställningar. Våld och begränsningar i hederns namn tar sig specifika uttryck och kännetecknas bland annat av att individens intressen anses vara underordnade familjens, att individens handlingar i hög grad anses påverka hela familjens anseende och att individens sexualitet är hela familjens angelägenhet.³¹

Enligt regeringens definition kontrolleras kvinnor när det gäller frihet, val av kläder och fritidsaktiviteter kopplat till skolan, samt förbud mot att delta i skolans samtliga undervisningsformer, som simning, sexualkunskap etc. I regeringens jämställdhetspolitiska skrivelse *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid* (2016) beskrivs vilka visioner regeringen har för att motverka våld och förtryck.³²

3.2 Presentation av material

Här följer en kort presentation av den dokumentär samt de handböcker som varit till grund för denna studie. Samtliga kommer mer ingående beskrivas och redogöras för i analysdelen.

---

²⁹ www.feministisktperspektiv.se, 2013/02/08/ (2017-12-05).

³⁰ www.feministisktperspektiv.se, 2013/02/08/ (2017-12-05).

³¹ www.regeringen.se, hedersrelaterat våld och förtryck (2017-11-10)

³² *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid* (2016) www.regeringen.se (2017-11-09).

Systrar bakom galler är en dokumentärfilm (2016) av Nima Sarvestani. Den är en uppföljning på föregångaren *Frihet bakom galler* (2013), och utspelar sig i både Sverige och Afghanistan. Sara som var med i den första av filmerna får komma till Sverige för att även medverka i *Systrar bakom galler* (2016). Väl här söker hon asyl, för att undkomma dödshotet i hemlandet, hon får uppehållstillstånd och vi får följa hennes första tid i nya landet Sverige.

Två böcker av Unni Wikan har tagits med i denna studie; I den ena, *Om heder* (2009), försöker författaren reda ut det komplicerade begreppet ”heder”, för att förklara vad som ligger bakom fenomenet att skada och döda i hederns namn, det vill säga ”hedersvåld” och ”hedersmord”. Hon tar upp kända fall av hedersvåld och hedersmord i Sverige och Norden. I den andra, *En fråga om heder* (2004), ger hon läsaren en djup inblick i hederskulturen. I den skildrar hon ett flertal kvinnor som kämpat mot förtrycket och våldet, och hon försöker genom sina stora erfarenheter att ge konkreta lösningar för problemen samt reda ut begrepp som är viktiga i förståelsen runt hederns patriarkala uppbyggnad, struktur och våld.

Boken *Heder - hedersrelaterat våld, förtryck och socialt arbete* (2017) av Rúna í Baianstovu är en medverkan till samtalet och förståelsen av hedersrelaterat våld och förtryck. Hon förklarar hedersproblematiken som ett socialt fenomen som rör vissa gruppers normer angående sexualitet och kön, och den ifrågasätter samhällets hanterande av detta problem.

I *Från tvångsgifte till balkongmord* (2008) av Stefan Koch, får vi en ingång till hederskulturen där tre olika författare tar upp hur den verkar i det svenska samhället och även övergripande i västerlandet. Författarna forskar om hederskulturens bakgrund och överlevnadsskäl, varför det fortsätter att existera i vår kultur. De diskuterar demokratins och de mänskliga rättigheternas vikt för att eliminera hederskulturens värde och makt.

För att visa hur uppfattningen om ”hedersvåld” kan variera i den svenska debatten har även idéhistorikern och feministen Edda Mangas artikel *Hedersvåld som politiskt begrepp* (2013-02-08) inkluderats i studien. Studiens empiri kommer under uppsatsens gång att jämföras och diskuteras mot Mangas tolkning.

4. Tidigare forskning

Under följande avsnitt presenteras den tidigare forskning som jag valt att ta med. Även Unni Wikan inkluderas och berörs i detta avsnitt då hon som forskare och socialantropolog har skrivit en hel del böcker i ämnet hedersvåld. Dessa analyseras och jämförs med övriga material för studien, och diskuteras i förhållande till uppsatsens syfte och frågeställning.

4.1 Hedersvåld i svenska medier

Inledningsvis presenteras de tre olika forskningsstudier behandlar hedersvåldets framställning i svenska medier.

4.1.1 Multikulturella visioner – Hedersrelaterat våld och socialt arbete i medierna

I sin avhandling *Multikulturella visioner – Hedersrelaterat våld och socialt arbete i medierna* (2008), har sociologen Mikael Lorentzen forskat i hedersvåld i socialt arbete och media. Jag har valt att se främst på den del där författaren behandlar medietexter och den debatt som försiggår där. Avhandlingen tar upp de senare årens ökade uppmärksamhet runt fenomenet ”hedersrelaterat våld”, och hur detta uppmärksammats i media och statliga satsningar. Lorentzens syfte med avhandlingen är att studera de samtal som förs i den mediala offentligheten, och sedan försöka hitta de uttryck som visar hur staten tar sig an det hedersrelaterade våldet.³³

Ett av resultaten som framkom i Lorentzens studie var att man upplevt en ökning av hedersvåldet i Sverige de senaste åren (fram till 2008 då han skrev sin avhandling), och att detta hade mycket att göra med de två uppmärksammade hedersmorden på Pela Atroshi och Fadime Sahindal.³⁴ I en artikel som Lorentzon hänvisar till (se längre ner), som publicerades i *Aftonbladet* 22 januari 2002, poängterar han att tre olika teman kan urskönjas som fick betydelse i både hedersvåldsdebatten och i samhället;

---

³³ Lorentzen 2008: 9.

³⁴ Lorentzen 2008: 10.

1. Att man som politiker erkänner att det vid den tidpunkten inte gjorts tillräckligt för utsatta personer inom hedersproblematiken, men att man hade god medvetenhet om problemet med ”hedersrelaterat våld”.
2. Det andra som kan utläsas är att trots att personer trätt fram och berättat om sin utsatthet så har det inte tagits på allvar.
3. Att fastän etablissemangen länge känt till hedersproblematiken så har de blundat för den, politikerna har inte kunnat/velat inse att det här och nu finns i Sverige.³⁵ Unni Wikan har uttryckt att detta sista har att göra med att de mänskliga rättigheterna har utmanats av rasism, marginalisering och för den respekt man hyser för andra kulturer, det har helt enkelt funnits en rädsla att bli klassade som rasister.³⁶

Lorentzen skriver att Mona Sahlin hade haft kontakt med Fadime med jämna mellanrum sedan 1998 när Fadime först blev utsatt av sin familj. Hon var en av flera invandrartjejer som gick ut i media och vände sig till både makthavare och feminister för att försöka få hjälp, och för att försöka få upp ögonen för problemen. Den morgonen när Mona Sahlin väcktes av beskedet om Fadimes död utbrister hon:

– Jag har gråtit hela natten. Men när jag slutat gråta ska jag vässa klorna. Fadime var en modig ung kvinna, som vågade berätta. Hon var ...förundrad över att jag inte förstod.³⁷

På frågan om Fadime hade lärt Mona Sahlin någonting så svarade hon:

– Som uppvuxen i Sverige med föräldrar som stöttat mig hade jag svårt att förstå hur en pappa kan tvinga sina döttrar, allt för att familjens ära ska hållas uppe. Jag, och många andra, har istället talat om generella maktstrukturer. Jag var helt enkelt rädd att låta som Sverigedemokraterna: ”Se där, sådana är invandrarna, ut med dem bara”. I stället var jag feg, och blundade. Jag har bett om ursäkt för det.³⁸

För att återgå till de tre teman som Lorentzen tar upp så började saker hända i och med de två hedersmorden på Pela och Fadime. Bland annat kom det igång en debatt om huruvida man bör koppla hedersvåldet till kultur, där delade meningar rådde bland ”kulturförespråkare” och

---

³⁵ Lorentzen 2008: 11–13.

³⁶ Lorentzen 2008: 13, Wikan 2009: 46–47.

³⁷ Lorentzen 2008: 11.

³⁸ Ibid., s. 11.

”kulturkritiker”, menar författaren. Man diskuterade vidare hur hedersproblematiken ska förstås och vilka åtgärder och ingripanden som behövs.³⁹ Dessutom blev hedersrelaterat våld där och då officiellt erkänt som samhällsproblem.⁴⁰ Regeringen reagerade kraftfullt på det som hände Fadime och en rad åtgärder började bearbetas, bland annat så fick Länsstyrelserna i Sverige i uppdrag att kartlägga behovet av skyddade boenden för flickor som var utsatta av hedersvåldets problematik. Man satsade både pengar och resurser, och en stor internationell konferens ägde sedan rum i Stockholm (2004) för att diskutera hedersrelaterat våld och förtryck, och sedan har arbetet fortgått och gör så än i dag.⁴¹ Lorentzen nämner dessutom att massmediestudier har blivit alltmer intressant i det social- och samhällsvetenskapliga området. Det sociala arbetet har visat sig fått effekt av de tragiska människoöden som media skildrat.⁴² Han instämmer även i den uppfattning som finns; att media har en enorm makt i samhället när det gäller hur sociala problem uppfattas och bearbetas, samt att det är av stor vikt i opinionsbildningen i frågorna som rör vårt mångkulturella samhälle.⁴³

I tidigare forskning som gjorts angående vilken makt media har på människan, tar Lorentzen upp forskningsresultat gjorde av två medieforskare, Maxwell McCombs och Donald L. Shaw. De hävdar att medierna definitivt har makt att inverka på oss individer, på vad vi ser som viktiga frågor, och som han citerar ”De har måhända inte makt över våra åsikter, men däremot över vad vi har åsikter om”.⁴⁴ För att ytterligare belysa mediernas makt så vänder vi oss härnäst till en annan studie gjord i ämnet.

4.1.2 Mediernas Vi och Dom - Mediernas betydelse för den strukturella diskrimineringen

Mediernas Vi och Dom - Mediernas betydelse för den strukturella diskrimineringen (2006), är en rapport av Statens offentliga utredningar om makt, integration och strukturell diskriminering.⁴⁵ I den har den strukturella/institutionella diskrimineringen inom media på grund av etnisk och religiös tillhörighet granskats. Redaktörerna Leonor Camauër & Stig Arne Nohrstedt har liksom

---

³⁹ Lorentzen 2008: 13.

⁴⁰ Lorentzen 2008: 12.

⁴¹ Lorentzen 2008: 21–23.

⁴² Lorentzen 2008: 17–18.

⁴³ Lorentzen 2008: 18–19.

⁴⁴ Lorentzen 2008: 16.

⁴⁵ SOU 2006:21.

Lorentzon presenterat en studie av just nyhetsmedier. Medierna utgör en viktig källa för hur vi förstår vår omvärld, och de är intressanta i flera bemärkelser då det gäller diskrimineringsperspektivet.⁴⁶

Pia Strand Runsten, Fil.mag. i medie- och kommunikationsvetenskap, ger ett bidrag till utredningen som bygger på hennes egna magisteruppsats *Hedersmord, eurocentrism och etnicitet* (2004), där författaren analyserar hur Fadimes öde skildrades i Sveriges Television tiden efter mordet 2002. Strand Runsten uttrycker att medierna har stor makt när det gäller att illustrera verkligheten, och även stort inflytande när det gäller att producera stereotypiska uppfattningar om ”vi” och ”dom”. I de få studier som finns angående hur diskurser påverkar majoritetspubliken, kan man se att nyheternas bild av verkligheten påverkar våra referensramar av hur vi förstår och ser på flyktingar och invandrande personer. Där beskrivs hur våld mot kvinnor ofta kopplas ihop med etnicitet och förstärker negativa föreställningar och könsroller, och i samma veva gynnas diskrimineringen i samhället, menar författaren.⁴⁷

När det gäller mordet på Fadime Sahindal, som orsakade stor mediauppmärksamhet hävdar Strand Runsten att det som skrivits i media om detta har varit negativ rapportering, som kan främja rasism och främlingsfientlighet, främst då svensk/västerländsk kultur som ses som överlägsen den kurdiska/österländska. Författaren tror även att konsekvensen kan bli att de unga kvinnornas utvecklingsmöjlighet i dessa patriarkala familjer kan komma att försämrans ännu mer då de pressas allt hårdare av negativ uppmärksamhet, och framställs som okunniga, förtryckta och passiva aktörer.⁴⁸ När dessa minoritetsgrupper framställs som en underlägsen majoritetsbefolkning i media så ökar detta den etnocentriska världsbilden menar hon.

Det är rubriken och den inledande texten i nyhetsuppslagen som får oss att reagera och memorera vad som hänt, och den kopplas ofta till bilden av invandrarna som våldsbenägna, förtryckande och negativa, vilket resulterar till att vi tror på dessa "sanningar" och föder våra fördomar ytterligare, menar författaren.⁴⁹ Strand Runsten skriver avslutningsvis;

När medier framställer ”hedersmord” som en främmande kulturell tradition som hotar invadera det svenska samhället om ”vi” tillåter fler ”invandrare” att komma till ”det förlovade landet” får det en

---

⁴⁶ Camauër & Nohrstedt 2006: 9.

⁴⁷ Strand Runsten, Camauër & Nohrstedt 2006: 213–218.

⁴⁸ Strand Runsten, Camauër & Nohrstedt 2006: 216.

⁴⁹ Strand Runsten, Camauër & Nohrstedt 2006: 217–218.

chockerande och oroande effekt. Vi riskerar att införliva mediernas bild av till exempel ”hedersmord” och ”invandrarkvinnor” eftersom bilden framstår som ”sann” och ”odiskutabel” [...]

50

Denna oro menar Strand Runsten grundar sig på att vi tar en stor och farlig risk om vi inte ifrågasätter den mediala bild som framställs som ”sann” och ”odiskutabel”, och som hon menar; innehåller stereotyper, är personifierad och negativt laddad på flera sätt.⁵¹

4.1.3 Unga kvinnor, frihet och heder – om socialt arbete och hedersrelaterat våld

Jag har även valt att ta med en forskningsrapport som heter *Unga kvinnor, frihet och heder – om socialt arbete och hedersrelaterat våld*, av Siv-Britt Björktomta, Ersta Sköndal Högskola (2005). Rapporten är en vidareutveckling av en tidigare verksamhetsöversikt som gjorts på uppdrag av dåvarande integrationsminister Mona Sahlin. I forskningsrapporten har avsnitt gällande socialt arbete valts bort av den anledningen att endast de delar som rör hedersrelaterat våld är relevanta för uppsatsens syfte.

I *Unga kvinnor, frihet och heder* diskuteras bland annat begreppen ”hedersrelaterat våld” och ”hedersmord”, samt hur detta speglats i massmedia under 2002, det vill säga efter Pelas och Fadimes död. Björktomta⁵² diskuterar kring hedersmord baserat på de artiklar som publicerades i de största dagstidningar under den tiden. Författaren påpekar att det är viktigt att förstå att hedersmord är en ”extrem yttring av våld och att hot och våld förekommer i vissa patriarkala invandrarfamiljer”. I tidningsartiklarna kunde Björktomta urskönja tre olika ståndpunkter angående hedersmord;

1. De som menar att hedersmord inte har med kultur att göra, utan bör ses som enskilda personers handlande. Här syftar man på att det finns en maktlöshet hos många invandarmän när det ställs inför den svenska kvinnoynen, det blir så kallade ”livsstilskrockar”.
2. De som tycker att hedersmord ska ses som ”vanligt” våld mot kvinnor, och dessutom som en universell företeelse som inte bör åtskiljas från det svenska patriarkatet. Skillnaden ligger inte i

---

⁵⁰ Strand Runsten, Camauër & Nohrstedt 2006: 218.

⁵¹ Ibid., s. 218.

⁵² Björktomta 2005: 16.

gruppen/etniciteteten utan i grader av våld. Här ser vi klara likheter med den artikel som Manga skrev *Hedersvåld som politiskt begrepp* (2013-02-08), om hur hedersvåld inte bör ses som någon egen form av våld, och inte heller bör blandas samman med kultur och etnicitet. Dessutom citerar Manga genusforskaren Maria Carbin när hon beskriver att begreppet ”patriarkal familj” har förvandlats ”från att ha betecknat svenska familjer generellt till att referera till utomeuropeiska familjer [...] underförstått att syfta på invandrare och våld kopplat till dessa familjers patriarkala ordning...”⁵³

3. De som hävdar att hedersmord har med kultur att göra. Här är det invandrarkvinnorna som står för majoriteten i gruppen. Att förneka de kulturella skillnaderna, liksom kvinnlig könsstympning, barnäktenskap, tvångsäktenskap med mera är en förbrytelse mot historien. De här brotten borde få högre straff än andra, för att göra en viktig markering här i Europa.⁵⁴

Vidare i forskningsrapporten konstateras att hedersrelaterat våld är ett komplex pussel, där en av pusselbitarna är migrationsprocessen i relation till integrationsproblem. En traditionell, patriarkal familj styrs av fadern, han ansvarar för familjens relationer både inom och utom familjen. Under honom i hierarkin kommer far- och morföräldrar, sedan modern och hennes släkt, följt av barnen där sönerna står över döttrarna. Alla ses som medlemmar i gruppen framför egna individer. Det är familjen som står för både den ekonomiska och sociala tryggheten, inte samhället.⁵⁵

När familjen lämnar sitt land så kommer det med en förändring i familjestrukturen, vanligt är att pappan tappar sin roll, mamman får större chans att etablera kontakt med samhället och barnen är de som oftast integreras snabbast genom sin skolgång. Flickorna börjar ofta leva ett dubbelliv, ett hårt kontrollerat liv i hemmet och ett friare i skolan. Familjerna står oftast utanför svenskt samhällsliv, bor oftast i invandrartäta områden samt följer sin samhällsinformation via hemlandets tv-kanaler och parabol.⁵⁶

4.2 Unni Wikan – socialantropolog och forskare

I mitt material har jag tagit med böcker av socialantropologen Unni Wikan, men jag har också valt att nämna henne med en kortare presentation här i avsnittet under tidigare forskning. Hon är

---

⁵³ www.feministisktperspektiv.se, 2013/02/08/.

⁵⁴ Björktomta 2005: 16–17.

⁵⁵ Björktomta 2005: 17–18.

⁵⁶ Björktomta 2005: 19.

en framstående forskare som har skrivit en mängd titlar av olika slag; ett flertal böcker, artiklar och forskningsrapporter, och även suttit med som gästprofessor på universitet runt om i världen, bland annat i USA, Israel, Paris och London,⁵⁷ Enligt tidigare nämnda Ingrid Derksen är Wikans material ”ett måste” för studier om hedersrelaterat våld och förtryck.

Unni Wikan har 2004 i Norge tilldelats det prestigefyllda priset ”Fritt Ordpriset”, för ”sina insiktsfulla, öppenjärtliga och utmanande bidrag till debatten om värdekonflikter i det flerkulturella samhället”.⁵⁸ Wikan forskar främst i de arabisktalande delarna av världen och har gjort fältarbeten i länder som Jemen, Egypten, Indonesien, Oman, Bhutan och även i Norden. Wikans akademiska bakgrund; hon har studerat både sociologi och socialantropologi, samt arabiska. Utan examen på varken grund- eller forskarnivå gick hon direkt och tog sin doktorsexamen.⁵⁹ De två verk som jag valt att ta med som material i denna uppsats är *Om heder* (2009) och *Heder* (2004).

---

⁵⁷ <http://www.sv.uio.no/sai/english/people/aca/uwikan/>, (2018-01-25).

⁵⁸ Inledande presentation av Wikan i boken *Om heder* (2009).

⁵⁹ <http://www.sv.uio.no/sai/english/people/aca/uwikan/>, (2018-01-25)

5. Analys

Hedersvåldet har fått ett ansikte i Sverige. De intryck och avtryck som de senaste decenniernas händelser av hedersrelaterat våld och förtryck har skapat kan skönjas i såväl debatter och politiska satsningar, som i medier och litteratur. Hedersvåldets uttryck kan te sig både skrämmande och främmande för vissa, men som ett begränsande och svårfrånkomligt sätt att leva för andra. I det här avsnittet analyseras och diskuteras yttringarna mer ingående med hjälp av de för studien utvalda material. Sedan redogör jag vad som framkommit utifrån syftet

5.1 Presentation av material

Under följande kapitel presenteras och diskuteras de olika för uppsatsen utvalda materialen för sig. Sedan analyseras resultatet mer ingående i studiens slutsats, som i grunden baseras på arbetets inledande frågeställningar.

5.1.1 *Systrar bakom galler* (2016), Nima Sarvestani

Dokumentärfilmaren och producenten Nima Sarvestani skildrar kvinnor som på grund av moraliska brott hamnat i ett kvinnofängelse i Afghanistan. Kvinnor som har flytt sina hem med livet som insats, tillfångatagits och fängslats, och där de ensamma eller tillsammans med barn avtjänar sina straff. Men frågan är om det är i fängelse eller utanför murarna som den största friheten finns? I *Systrar bakom galler* (2016) får vi följa en av de kvinnorna, Sara, som suttit fängslad på grund av att hon inte ville gifta sig med den okända man som familjen hade valt ut för henne, utan i stället flydde hon tillsammans med sin kärlek. Dock arresterades paret efter en månad på flykt i Afghanistan. Vid Saras frigivning fruktar hon dock för sitt liv, då mannen hon tidigare flytt tillsammans med övergivit henne vid sitt eget frisläppande, och lämnat Sara ensam kvar med sitt öde. Ett öde som kan kosta henne livet då hennes familj hotat att döda henne. Hon ser det därför som en nödvändighet att lämna staden efter sin frigivning.

Väl ute kommer Sara åter i kontakt med Sarvestani, vilket blir hennes räddning. Han bjuder henne till Sverige för att medverka i filmen *Systrar bakom galler*. Till en början får Sara ett 10

dagars arbetstillstånd men på grund av sin rädsla för att återvända så söker hon därefter asyl här i Sverige. Sara bor under den tiden hos familjen Sarvestani, det vill säga Nami, hans fru Maryam och deras son. Vi får följa Saras vardag med dem, där hon allt mer tar sig an sitt nya liv, hon får så småningom uppehållstillstånd och försöker att skapa sig en stabil tillvaro. Men innan hon gav sig av till Sverige hade en annan man, Navid, sökt upp Sara, förklarat sin kärlek och bett om hennes hand, trots hennes bakgrund. Hon ”tackade ja” och blev på så sätt räddad undan det som afghanska kvinnor i hennes situation annars riskerar, nämligen att ingen vill kännas vid, gifta sig eller ens prata med en kvinna som begått moraliska brott och/eller suttit fängslad. Sara känner sig evigt tacksam för att hennes man räddat henne ur en svår situation, och längre fram i filmen kommer Sara hjälpa Navid att komma till henne i Sverige, vilket ska visa sig bli ett stort bakslag i hennes nya liv i frihet.

Systrar bakom galler inleds med att Sara, 21 år, står vid havet någonstans i Sverige, hon ser på vågorna som rullar in och drar sig tillbaka ut, och hon säger: ”Havet ger människan en inre ro. Det är som om vågorna vill bryta sig loss från havet. Men det kan de inte. Se på dem. De rullar tillbaka ut igen till sitt ursprung, hur mycket de än försöker”.⁶⁰ Med de orden kan tittaren redan från början av filmen ana att kulturen är så hårt knuten till människan, att trots försök att bryta sig loss kan det vara näst intill omöjligt att ta sig ur. Vilket också ska visa sig stämma i Saras fall. Till en början njuter hon av sin frihet som kvinna och människa, men så snart hennes man kommer till Sverige tycks hon återgå till en vardag inom hemmets fyra väggar.

Filmen har fått stående ovationer från folk som sett den, och Sara anses både stark och modig, en förebild med ett budskap som sänds ut i världen. Till en början i Sverige känner sig Sara fri, hon tar av sig sin slöja och börjar så småningom att studera. Hon skaffar sig vänner och trivs med sitt nya liv. Sara upptäcker dock ganska snart att hon är gravid med sin man Navid, men bestämmer sig för att göra abort. Hon anser att det skulle bli svårt att ta hand om ett barn samtidigt som hon ska studera och skapa sig en framtid i det nya landet. Hon förklarar i filmen att de båda är unga och har god tid att skaffa familj när allt annat är på plats.

I telefonsamtal med sin man i Afghanistan kontrolleras Sara fortfarande av honom, trots att han befinner sig långt borta från henne i Sverige. Han vill inte att hon tar av sig slöjan, sminkar sig,

---

⁶⁰ Inledningen av *Systrar bakom galler* (2016).

studerar, skaffar nya vänner eller använder sig av Facebook. Han vill göra allt för att förhindra att hon ska träffa en ny man. Sara låter sig ändå inte bestämmas över utan gör som hon vill, i Sverige är man fri förklarar hon, här bestämmer inte mannen över kvinnan. Maryam sitter bredvid Sara och gör också ett försök att tala honom tillrätta i telefonen. Hon förklarar att när han kommer hit till Sverige har han inte har lov att behandla Sara så där, här är Sara en fri kvinna. Irriterad som han blir svarar han: ”*Nu blir jag riktigt arg. Jag tål inte att Sara pratar med män, är på Facebook och skaffar vänner. Sara är inte sig lik. Hon är inte någon vars beteende jag kan strunta i, hon är min fru!*”⁶¹

Sara fortsätter ändå att förbereda honom på det nya livet i Sverige, på hennes frihet och den jämställdhet som råder här. Till slut menar Navid att han ska acceptera det när han väl kommer, vilket tyvärr ska visa sig inte stämma alls. Strax innan han slutligen anländer till Sverige så frågar familjen Sara hur hon känner inför hans ankomst, och hon svarar:

Det känns bra eftersom den tunga bördan jag bar på mina axlar är borta. Jag lovade att ta hit honom, och det gjorde jag. Han kommer idag. Men jag har en annan känsla också, jag är rädd att när jag träffar honom idag så kommer det inte att kännas bra. Det känns olustigt. Jag kom hit för att få lugn och ro – inte för att leva med någon som hotar mig och får mig att gråta. Vad för slags liv är det? I stället för att stötta mig så att jag inte kände mig ensam, svor han jämt åt mig. [...]. Om vi får ett slut på våra motsättningar ska jag leva med honom som hans fru. Om han gör om sina misstag blir det omöjligt att leva med honom. Då får jag leva med min katt.⁶²

Avslutningsvis i filmen får vi vara med vid Navids ankomst till flygplatsen i Sverige, där Sara möter honom med en bukett blommor. Sedan följer filmen avslutande eftertext: ”*Två veckor efter Navids ankomst flyttade Sara in i en liten lägenhet med honom och bröt all kontakt med oss och hennes vänner. Navid går i skolan men Sara har hoppat av och bär slöja. Isolerad från omvärlden väntar hon nu sitt första barn*”.⁶³ Här kan man som tittare ana att Sara tvingats tillbaka till de gamla mönstren, till att vara förpassad till hemmet, under mannens makt och beskydd från omvärlden. Det här är mönster vi kan se gång på gång i de resultat som framkommit i studien. Kvinnor som försöker bryta sig loss från de patriarkala strukturer som de tidigare påtvingats att acceptera, och som gör det fullt ut med livet som insats, alternativt stannar

---

⁶¹ *Systrar bakom galler* (2016: tid -21:41).

⁶² *Systrar bakom galler* (2016: tid -05:36).

⁶³ *Systrar bakom galler* (2016: tid -01:15).

kvar och fortsätter leva i förtrycket. De som väljer att stanna kan då oftast inte ta del av det samhälle som Sverige erbjuder, det vill säga frihet att välja sitt egna liv, studera, umgås med vänner oavsett kön, vara med i skolundervisningens alla ämnen, följa med på klassresor, arbetsresor etc.

5.1.2 En fråga om heder (2004) och Om heder (2009), Unni Wikan

Här presenteras och analyseras Wikans två böcker som valts ut för studien. Efter det uppmärksammade mordet på Fadime bestämmer sig Wikan att närmare granska företeelsen ”hedersvåld”, som resulterade i boken *En fråga om heder* (2004), och fortgår sedan i en nyare tappning i *Om heder* (2009). I böckerna belyser författaren begreppen och innebörden i ”heder” och ”hedersvåld”. Wikan beskriver många rättsfall av hedersrelaterat våld som begåtts främst mot kvinnor, men även män runt om i världen. Hon har själv suttit med som sakkunnig rådgivare vid rättegångarna, och har därför stor insyn i de olika fallen som sådana, samt tillhörande (bevis)material. Wikan diskuterar ett flertal mordfall i Sverige, däribland de båda hedersmorden på Pela och Fadime.⁶⁴ Hon redogör för de händelser som blivit en viktig början för just förståelsen och arbetet med hedersrelaterat våld i Sverige och Norden.⁶⁵

Wikan hävdar att det är viktigt att förstå hederskodex genom att veta ”heders” motsats, som är ”vanheder”, och inte ”skam” som man ofta tänker i Europa. ”Skam” är alltför svagt begrepp menar hon. De samhällen där ”heder” är viktigare än eget kött och blod kan inte förstås om man inte etablerar ”vanheder” som motsatsbegrepp. ”Heder” och ”vanheder” är en fråga om kollektivets syn, det handlar om värde i andras ögon.⁶⁶ Förlorar man hedern så finns det regler på hur man måste gå till väga för att återvinna den igen, som att ta till olika sorts övergrepp mot den som vanhedrat familjen, och i värsta fall även mord. Hedern ligger sällan i handlingen i sig, utan i den bild som förmedlas i offentligheten. Ryktesspridning och offentligt omnämnande är tillräckligt för att vanhedern är ett faktum.⁶⁷

Vi har några kända fall av hedersmord i Sveriges moderna historia som blivit viktiga ögonöppnare och start för arbetet med hedersproblematiken i vårt land. Det finns under senare

---

⁶⁴ Wikan 2004;” 2009.

⁶⁵ Wikan 2009: 10.

⁶⁶ Wikan 2009: 12.

⁶⁷ Wikan 2009: 18.

tid uppgifter om hedersvåld/mord i Sverige så långt tillbaka som år 1994, då en ung tjej som vägrade låta sig giftas bort med tvång av familjen i stället blev mördad, men där och då förstod man inte riktigt kopplingen till hederskulturen, utan såg det som ”vanligt” mord. Men Wikan menar att Saras öde 1996 kom att beröra varenda människa i Sverige, och det politiskt korrekta landet tvingades inse och konfrontera konsekvenserna av en bristande integrationspolitik.⁶⁸ Sara 15 år hittades strypt i en snödriva, i Umeå den 15 december 1996. Det visade sig vara hennes bror och kusin som bragt henne om livet, då hon som de påstod, hade sex med svenska killar. Att de själva hade umgänge med svenska tjejer spelade ingen roll, det var stor skillnad, dels för att de är män och dels för att det var med just svenska tjejer de låg, eller som de uttrycker det: ”horror”.⁶⁹

Den centrala frågan i debatten angående Sara var om mordet var kulturellt betingat eller helt enkelt ett mord under rubriken ”våld mot kvinnor”. Wikan beskriver det som en kärnpunkt där svenska myndigheter där och då inte var beredda att ta sig till att hedersmord existerar i Sverige.⁷⁰ Även om vi kan spåra hedersrelaterat våld och även mord till Sveriges stormaktstid så har man inte kunnat påvisa att döttrar mördats för hederns skull, utan det har handlat mer om otrogna vuxna.⁷¹ Detta skedde dock för flera århundraden sedan, i modern tid tillåter Sveriges lagar inte denna typ av företeelser. Men ändå har det nu visat sig att hedersvåld blivit aktuellt här igen. Däremot hölls inte kvinnor i Sverige eller Norden på samma sätt instängda i hemmet, eller gömda under slöjor, det var något som var mer aktuellt i andra delar av världen.⁷²

När vet man då att våld och förtryck har med heder att göra? Det här diskuterar även Rúna í Baianstovu i sin bok *Heder* (2017), och hon menar att det är när handlingarna utövas i enighet med ett släkt- och klanbaserat rättssystem. Utan detta komplexa system är det inte hedersrelaterat, utan då är det våld i allmänhet.⁷³ För att kulturen ska få fäste utanför sin hemvist, i länder som Sverige, så krävs ”etniska minoritetsgruppers inre sammanhållning i ett välfärdssystem där värdiga och ovärdiga medlemmar definieras av heder”⁷⁴ uttrycker vidare att mordet begås för att återfå den förlorade hedern, ”hedersmord finns, och med det menas mord

---

⁶⁸ Wikan 2004: 35.

⁶⁹ Wikan 2004: 33, Wikan 2009: 39–40.

⁷⁰ Wikan 2009: 43.

⁷¹ Hussein 2017: 329.

⁷² Lindstedt Cronberg 1997: 17.

⁷³ Rúna í Baianstovu 2017: 139.

⁷⁴ Rúna í Baianstovu 2017: 143, Wikan 2009: 15.

som honoreras med ära, som premieras med ära inom en hedersgrupp”. Hon förklarar också att hedersmord skiljer sig på flera sätt från andra mord, som till exempel svartsjukemord, då det första kräver en publik som samtycker, det vill säga meningsfränder med samma ursprungliga hederskodex.⁷⁵

Hedersvåld som begrepp *är* kontroversiellt, vilket gör att man gärna undviker att peka ut speciella etniska eller religiösa *grupper* som utövare av hedersvåld och hedersmord, och istället belyser att det handlar om *minoritetsgrupper* och *meningsfränder* i vissa grupper. Detta ser vi även exempel på i den tidigare nämnda Rikspolisstyrelsens rapport *Hedersnormer och hedersrelaterat våld* (2009), som beskriver att hedersrelaterat våld och förtryck utförs av *individer* och inte av grupper i sig.⁷⁶

Ett annat uppmärksammat mord är på Pela, som vid 19 års ålder dödades av sina farbröder i Irak, 1999. I det fallet hade flickan dragit skam över familjen då hon rymt hemifrån en vecka för att bo hos en väninna, hon ville slippa undan sin stränga far, som varje dag stod med stoppuret och kollade att hon kom hem direkt efter skolan. Pela kom frivilligt tillbaka hem då hon inte stod ut med skilsmässan från sin familj, och istället gick hon med på att låta giftas bort för att återupprätta den vanheder hon utsatte sin familj för. I Irak där bröllopet skulle äga rum, trodde hon, blev hon istället mördad av sin släkt.⁷⁷

Ett av hedersmorden som fortfarande lever kvar i rampljuset är mordet på Fadime Sahindal, 25 år, som blev skjuten av sin far i Uppsala en måndagskväll i januari 2002. Fadime hade fyra år tidigare blivit avvisad från sin familj och hotades att bli dödad om hon återvänder till hemorten Uppsala. Detta på grund av att hennes far fått syn på Fadime på gatan tillsammans med sin pojkvän Patrik Lindesjö. Trots att Patriks föräldrar kom och bad om Fadimes hand så sa familjen nej, de menade att om Fadime fick gifta sig med Patrik så kunde alla flickor i släkten komma att vilja gifta sig svenskt. Fadime studerade socialt arbete i Östersund och var på väg till Kenya för att göra ett fältarbete som en del av sitt mastergradsarbete, hon skulle i hemlighet ta avsked av sin mor och tre systrar i Uppsala. Men de blev påkomna av fadern som lurade bakom dörren när Fadime gick ut, och hon sköts framför ögonen på sin lillasyster.⁷⁸

---

⁷⁵ Wikan 2004: 21.

⁷⁶ Rikspolisstyrelsen 2009: 19.

⁷⁷ Wikan 2004: 46–49.

⁷⁸ Wikan 2009: 38–39, Wikan 2004: 23, 110–112.

I samtliga mordfall ovan skildras flickor som försökt leva sitt liv i den frihet de har rätt till, men som ansetts dragit vanheder över sina familjer och släkter, och därmed har det kostat dem livet. Morden planeras och utförs kollektivt. Liknande beskrivningar framkommer även i ytterligare en av studiens handböcker som omnämns lite längre ner; *Från tvångsäktenskap till balkongmord* (2008). Men först en närmare titt på den tidigare nämnda boken *Heder* av Rúna í Baianstovu (2017).

5.1.3 *Heder* (2017) av Rúna í Baianstovu

Rúna í Baianstovu, som nämndes i föregående avsnitt tillsammans med Wikan, beskriver i sin lärobok *Heder* (2017), att i en patriarkal familj, liksom i hederskulturen, är individens rättigheter inte det primära, utan det är gruppmedlemmarna (familjen och släkten), som i sin tur har sin plats utefter kön och ålder i den sociala hierarkin som är i centrum för familjens bästa.⁷⁹ Kvinnors rätt till sina egna kroppar och sexualitet är den svåra och heta frågan i kampen om den kulturella moralen. Boken förmedlar den upprördhet som väcks till liv så snart diskussionen snuddar vid individens rätt till sexuell valfrihet, rätten att bestämma över sin egen kropp och sina egna livsval. Denna rätt finns i den svenska kollektiva identiteten, men inte hos vissa grupper med ursprung i utomeuropeiska kulturer. Rätten över sin kropp och sitt liv hör ihop med jämställdheten mellan kvinnor och män.⁸⁰ Det är just kampen om dessa rättigheter, det vill säga vem som har rätt att kontrollera kvinnans sexualitet, hur och när och med vem den sexuella handlingen bör ske, som är det centrala i kampen mot hedersrelaterat våld och förtryck.⁸¹ Kampen och kontrollen skildras även i dokumentärfilmen *Systrar bakom galler* (2016) och i Wikans böcker (2004, 2009). Ur mannens synvinkel är inte kvinnan ett subjekt, med egna rättigheter och egen talan, utan ett objekt som mannens rykte och heder vilar på.⁸² Det som håller hederskulturen vid liv är den starka interna sammanhållningen och segregationen, utan dessa två skulle den förlora sitt värde, menar Rúna í Baianstovu.⁸³ Förutom förtryck och begränsningar av kvinnans kropp och sexualitet, så innefattas även inskränkningar vid val av utbildning, livspartner, att få åka med på klassresa, fritidsaktiviteter, fika med kompisar, vara med på sexual-

---

⁷⁹ Rúna í Baianstovu 2017: 56.

⁸⁰ Rúna í Baianstovu 2017: 83.

⁸¹ Rúna í Baianstovu 2017: 97.

⁸² Rúna í Baianstovu 2017: 136.

⁸³ Rúna í Baianstovu 2017: 146.

– och simundervisning i skolan med mera, menar en annan författare som vi ska gå in närmare på härnäst.⁸⁴ I boken *Från tvångsäktenskap till balkongmord* (2008), som beskrivs härnäst, ska ytterligare ett perspektiv av hederskulturen beskrivas, där tre olika författare bidrar med sina texter.

5.1.4 *Från tvångsäktenskap till balkongmord* (2008), Stefan Koch

I den här boken har tre författare, Stefan Koch (som även är bokens redaktör), Eduardo Grutzky och Cecilia Jarl-Åberg bidragit med texter för att ge en ingång till hederskulturen och dess form i Sverige. Koch diskuterar diktatur och hederskultur, och han menar att när det gäller hjälparbetet med de unga och i hederskulturen i Sverige, så har det visat sig leda till att en sida av problemen ökat. Han menar att informationen om hederskulturen, och på vilka sätt den är oförenlig med de svenska lagarna - har bidragit till att fler unga valt att motsätta sig familjens synsätt – vilket i sin tur bidragit till meningsskiljaktigheter i familjen, och därmed har ”problemen” vuxit i stället för att ha minskat. Men att inte göra dessa hjälpsatser vore att förneka att människor i Sverige har samma rättigheter, menar författaren.⁸⁵ Här kan man se likheter med Mangas antaganden; att upplysning och samhällsåtgärder som görs för att stärka kvinnornas position snarare gör att anmälningarna kommer att öka när det gäller hedersbrott, men föga troligt att problemen minskar.⁸⁶

Koch och hans medförfattare förklarar att kontroll är det som är väsentligt i hederskulturen, och att den därför borde kallas ”kontrollkulturen” i stället.⁸⁷ Den kontrollen beskriver även Astrid Schlytter i sin bok *Rätten att själv få välja*,⁸⁸ då hon förklarar att i flera av de utsatta flickornas historier är det hemmet som är den främsta platsen för flickan, och i hemmet förväntas hon ta hand om hushållet och familjen. Även tv-programmen är begränsade när det gäller vad flickorna får se och inte. Utanför hemmet ska hon kontrolleras och ledsagas så långt det är möjligt, menar Schlytter. Tappar man kontrollen så förlorar man både anseende och prestige.

---

⁸⁴ Koch 2008: 41.

⁸⁵ Koch 2008:25.

⁸⁶ www.feministisktperspektiv.se, 2013/02/08/ (2017-12-15).

⁸⁷ Koch 2008: 40.

⁸⁸ 2004: 43–44.

Så mycket som 10 000-tals kvinnor i Sverige utsätts för hedersvåld och förtryck där familjens enda avsikt är att försvara släktens ”heder”.⁸⁹ Koch menar, liksom tidigare nämnda forskare, att hedersförtrycket uppstår i grupper och samhällen där patriarkatet styr, där man har avsaknad av välfärd, samt finns en högre grad av religiositet. Man kan se hur den östra Medelhavs världen och Orienten, som inte deltog i reformationen, upplysningen och sekulariseringen i det tidigare Europa, har stor betydelse för hur dessa delar av världen ser på demokrati, jämställdhet, religionsfrihet, och mänskliga rättigheter.⁹⁰ Västerlandet med sitt gränsbrytande och nyskapande av idéer, sin modernitet, där kvinnan har rätt till ett fritt liv, skiljer sig från andra delar av världen. Nya förändringar och politiska krav kommer först till länder som Sverige, vilket gör att det kulturella avståndet till andra länder ökar, det i sin tur bidrar till att dessa invandrare får svårare att finna en plats i vårt samhälle.⁹¹

5.1.5 Hedersvåld som politiskt begrepp (2013) Edda Manga

En som motsätter sig de övriga ovan nämnda forskares, sociologers och författares argument angående ”begreppet” hedersvåld, är den svenska idéhistorikern, feministen och debattören Edda Manga. Hon ifrågasätter i sin artikel *Hedersvåld som politiskt begrepp (2013)* vilka politiska identiteter ”hedersvåld” skapar. Hon är tveksam till begreppet och frågar sig om det verkligen hjälper de utsatta kvinnorna, och tycker således att det är av stor vikt att man granskar och analyserar användningen av uttrycket som sådant. Manga hävdar att när begreppet ”hedersvåld”, som kom i och med Fadimes död, ”introducerades i mångfaldsdiskursen” så uppstod ett nytt politiskt problem som särskiljer svenska flickor med flickor av annan etnisk härkomst, och den ”patriarkala familjen” kom att syfta enbart på utomeuropeiska familjer och dess koppling till hedersvåld. Hon menar vidare att det är fel att koppla hedersvåld till kultur och etnicitet, och att på grund av att det används som politiskt begrepp så har det visat att samhället tar ett aktivt avstånd från människor som tillhör hederskulturen. De normerande lagar som Manga menar att begreppet mynnat ut i begränsar den redan restriktiva invandrarlagstiftningen, det har blivit

---

⁸⁹ Koch 2008: 40–41.

⁹⁰ Koch 2008: 44–45.

⁹¹ Koch 2008: 63.

svårare med familjeåterförening och det leder antagligen bara till fler anmälningar av hedersvåld, än bidrar till en minskning av problemet, menar hon.⁹²

Visst finns det fler som tänker och resonerar som Manga, men övervägande av mitt material pekar åt motsatsen. Med hänsyn till det som framkommit i denna uppsats så ser vi att hedersvåld uppenbarligen *finns*, samt existerar även här hos oss i Sverige, och det är ett problem som vi måste ta krafttag om. I många andra länder finns till och med motsvarande ord av det svenska begreppet ”heder”; *Namus* och *shirif*, som Wikan förklarar, är mer innefattande än det svenska. Dessa begrepp beskriver ära och heder som är kopplat till främst kvinnors sexualitet, som ska kontrolleras och vaktas, och där hederns motsats är vanheder. Att bryta mot denna heder och utsätta sin familj och släkt för vanheder, kan straffas med döden, det vill säga hedersvåld i sin grövsta form – hedersmord.⁹³ Hedersvåld/mord är det som flera unga flickor i Sverige (och världen) har bevittnat och utsatts för, det ser vi inte minst på fallen med Fadime, Pela och Sara. Björktomtas forskningsrapport (2005) visar också att den grupp som hävdar att hedersmord finns och att det även har med kultur att göra är just invandrarkvinnorna själva. De menar att ett förnekande av de kulturella skillnaderna, liksom kvinnlig könsstympning, barnäktenskap, tvångsäktenskap med mera verkligen är en förbrytelse mot historien.⁹⁴

---

⁹² www.feministisktperspektiv.se, 2013/02/08/ (2017-12-15).

⁹³ Wikan 2009: 11–13.

⁹⁴ Björktomta 2005: 17.

6. Resultat

I detta avsnitt redovisas och sammanfattas i korthet svaren på den inledande och övergripande frågan i syftet, samt de tre frågeställningarna. Sedan diskuteras resultatet mer ingående och i vidare kontext, tillsammans med de underliggande frågorna i studien och materialets empiri, i en sammanfattande diskussion.

6.1 Vad innebär begreppet ”hedersvåld” i den svenska diskussionen?

Här besvaras studiens övergripande fråga i syftet; det vill säga *vad* begreppet ”hedersvåld” står för, och hur det definieras i den svenska diskussionen. Detta genom en sammanställning utifrån de uppslagsverk, samt de övriga utvalda definitionerna som använts i uppsatsen. Även Edda Mangas definition belyses, som en kontrast till de övriga.

Begreppet beskrivs enligt *Nationalencyklopedin* som ”våldsakt eller tvångsåtgärder där skälet anges vara att återupprätta familjens eller släktens heder”, och som bygger på starkt patriarkala och heteronormativa föreställningar, som främst existerar i samhällen kring Medelhavet, delar av Mellanöstern och Asien, men enligt Wikan även till viss del i nordiska länder. Och ser vi tillbaka i Sveriges tidigare historia, som beskrivs i denna studies bakgrund, så fanns uppenbarligen former av hedersvåld även hos oss, framförallt under Sveriges stormaktstid.

Det är främst inom samhällen med svaga stater och institutioner som hedersvåld existerar, där familjen i stället för staten står för individens skyddsnät, beskriver både *NE* och Wikan. Enligt regeringen och även Wikan handlar hedersvåld om sexuella normer och kollektivets rättigheter över individen. Kvinnors sexualitet är hela familjens angelägenhet, och det finns strikta regler om hur man ska leva, angående klädval, fritid, val av livspartner etc. Själva våldet och i värsta fall hedersmorden utövas för att motverka vanheder, det vill säga för att återupprätta familjens heder. Mord kan även begås då kvinnan vägrar låta sig bortgiftas, ansöker om skilsmässa eller på annat sätt skadar familjens heder. Enligt *Encyclopedia Britannica* är det ironiskt nog ofta de kvinnliga familjemedlemmarna med i mordplanerna och även i utförandet av mordet, eftersom dåden planeras och genomförs kollektivt. Hedersmord rapporteras oftast in som olyckor, även då det står utom tvivel att kvinnan har blivit mördad. Det räcker med att ett rykte uppstår om att

någon skulle ha dragit skam över familjen på något sätt, sanningen är inte lika viktig, enligt både *Encyclopedia Britannica* och Wikan.

Edda Manga däremot, skriver i sin artikel i nättidningen *Feministiskt perspektiv* (2013) att:

begreppet ”hedersvåld” används av populisterna och nationalisterna i konstruktionen av svenskhet som civiliserat, modernt och jämställt samt utomeuropeiskhet/islam som barbariskt, omodernt och kvinnoförtryckande vilket är den ideologiska grunden för deras politisering av invandring som ett vanligt hot mot nationen⁹⁵.

Manga skriver att hedersvåld som begrepp exkluderar och diskriminerar icke etniskt svenska, det vill säga de med annan kulturell bakgrund, och särskiljer våld utifrån etnicitet och kultur. Hennes kontroversiella åsikter motsägs dock av flertalet andra, som det också redogörs för i denna studie.

6.2 Hedersvåldets framställning i utvalda media, litteratur och den svenska debatten.

Här ämnar jag i korthet besvara mina inledande frågeställningar:

1. Hur skildras hedersproblematiken i dokumentärfilmen *Systrar bakom galler* (2016)?

I dokumentären *Systrar bakom galler* (2016) framställs det komplexa i problemen runt heder, där kvinnan upplever det som svårt att känna frihet och vara jämställd med mannen trots att de bor i Sverige. Våra svenska lagar om jämställdhet och demokrati går inte ihop med den hårt kontrollerade kvinnan som hederskulturen handlar om. Trots det så visar det sig att hedersnormerna fortsätter att leva vidare i vårt land, kvinnor kontrolleras, begränsas och förtrycks, hon förpassas till hem och hushållssysslor, bort från samhällets övriga utbud som utbildningar, arbete och sociala nätverk. Det visar också hur svårt det kan vara att ta sig ur de inlärdade mönstren och normer som hör till hederskulturen. Även om Sara i filmen verkligen ville fortsätta att leva i den frihet hon upplevde i Sverige, med makt om sitt eget liv, så tycks hon ändå ha återgått till sitt gamla mönster när hennes man kom, styrd av honom och avskärmad från omvärlden.

---

⁹⁵ <https://feministisktperspektiv.se/2013/02/08/>

2. Vad framgår om hedersvåld i ett urval av våra svenska handböcker, som studentlitteratur, forskningsrapporter och statliga publikationer?

Det konstateras att hedersvåldet ofta framställs som något ”nytt”, främmande och farligt, eller som Wikan uttrycker det svårt och suspekt, och som under senare tid ökat i vårt samhälle i och med invandringen. Vår okunskap om hederskulturen gör den därför svår att hantera och framförallt motverka. I de utvalda handböckerna beskrivs hedersvåldet förekomma i patriarkala familjer, där männen har en framträdande och dominerande roll och där framförallt unga kvinnor fräntas sina rättigheter att bestämma över sig själva och sina liv. Den sexuella kontrollen försvårar för flickorna i det offentliga rummet, de får inte ta plats och medverka i samhällets alla forum. De förpassas till hem och hushållssysslor och utanför detta under kontroll av manliga familjemedlemmar, liksom även framkommer i *Systrar bakom galler* (2016). Wikan, och även andra författare, menar att hedersvåld/mord inte har sin grund i islam, som många har en föreställning om, utan det har att göra med gamla traditioner och samhällen. Men ändå, menar hon, går det inte att utesluta att hedersvåld görs i både islams liksom i andra religioners namn. Hedersproblematiken uttrycks också som ett socialt fenomen som rör vissa grupperns normer angående sexualitet och kön, och den ifrågasätter samhällets hanterande av detta problem.

3. På vilket sätt framställs hedersvåldet i den svenska debatten?

En av de debatterna kring hedersvåld är huruvida det är kulturellt betingat eller inte, där Manga är en av dem som menar att det inte är det. Manga är också en av dem som motsätter sig hedersvåld som begrepp, och menar att det handlar om en svensk, politisk konstruktion. Både Manga och Strand Runsten hör till de som uttrycker att den negativa medierapporteringen befrämjar rasism och främlingsfientlighet, och försvårar livet för de unga kvinnorna som framställs som oförmögna och förtryckta. Här ser de en risk att stereotypa bilder där invandrare från vissa kulturer hängs ut som våldsamma mördare och kvinnoförtryckare. Rädslan i samhället ökar och många blir rädda för att ta in fler människor från mellanöstern till ”det förlovade landet” Sverige. Det skapar en klyfta i samhället mellan ”vi” och ”dem”, menar Strand Runsten.⁹⁶

---

⁹⁶ Strand Runsten, Camauër & Nohrstedt 2006: 216–218

Enligt Lorentzen så har debatten angående hedersvåld förts i media under en längre tid, men trots att offer har klivit fram och talat öppet om det så har inte mycket hänt. Wikan menar att politikerna har varit för okunniga, och feiga för att klassas för rasister för att våga ta tag i det. Mänskliga rättigheter har fått stå tillbaka för rädslan för marginalisering och rasism, både etablissemangen och många i det svenska samhället är rädda att trampa andra på tårna, istället drar man sig tillbaka för att visa att man accepterar andra kulturer. Även Mona Sahlin intygade att hon blundat för problemen eftersom hon inte ville framstå som Sverigedemokraterna, som säger ”se där, sådana är invandrarna, ut med dem bara”.⁹⁷

Debatten fortsätter i detta nu, program som SVT Agenda har nyligen tagit upp problematiken, och politiker har tagit större ansvar för hedersrelaterat förtryck och våld, där de satsar pengar och resurser i sin nationella och långsiktig strategi. Det visar att en hel del har hänt, etablissemangen verkar ha insett sitt ansvar, och i större utsträckning börjat arbeta mot hedersvåldsproblematiken. Men trots detta finns en hel del kvar att göra inom området.

---

⁹⁷ Lorentzen 2008: 11

7. Sammanfattande diskussion

Här sammanfattas och diskuteras resultatet tillsammans med analysens mest väsentliga delar. Avsnittet delas upp under några underrubriker för att göra det tydligare att se de ämnen som avhandlas. Vidare görs en jämförande undersökning av hur dokumentärfilmaren med afghansk bakgrund skildrar hedersvåldet i relation till en västerländsk forskare, där deras metoder, tillvägagångssätt, samt styrkor och svagheter också analyseras närmare. Vi ska även utreda hur mina resultat står sig i förhållande till tidigare forskning, samt diskutera detta i relation till Mangas hypoteser.

Denna studie handlar om framställningen av de senare årens ökning av hedersrelaterat våld i Sverige. Ökningen har fått igång en intressant och viktig debatt i det svenska samhället, och regeringen har nyligen tagit ett ordentligt grepp om problemen med hedersrelaterat våld och förtryck. De diskussioner som framför allt satte fart efter mordet på Fadime (2002) speglade den okunskap och rädsla som fanns hos både dåvarande regeringen och allmänheten. En av de stora frågorna var hur man skulle se på dessa typer av våld, förtryck och mord som främst unga flickor med invandrarbakgrund drabbades av. Hade kultur något med detta att göra? Eller var det helt enkelt vanligt våld mot kvinnor det handlade om? Kanske var det religiöst betingat? Frågorna var många, liksom svaren. En uppfattning som fanns var att det handlade om något nytt och suspekt. Debatten visar sig ha fortsatt och ökade politiska resurser har bevisat att det finns ett stort behov av arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Huruvida hedersvåld och kultur, religion och tradition hänger ihop ska vi se närmare på.

7.1 Kultur, religion, tradition eller kanske bara en konstruktion?

Viktigt är att förstå att hederskulturen, det vill säga traditioner där man legitimerar våld och mord i hederns namn, existerar såväl hos religiösa som icke-religiösa, menar Wikan. Det handlar mer om enstaka grupper i vissa religioner och regioner. Det centrala är att det handlar om en kvinnosyn där kvinnor är männens egendom och inte anses ha rätt till ett självständigt liv, där systrar, brorsdöttrar, mödrar och döttrar ska kontrolleras och vaktas – beskyddas i hederns namn. Hedersmord är en form av organiserad brottslighet där familjer, klaner och sekter opererar och

avrättar utifrån sina egna begrepp om lag och rätt, menar hon. Flera hävdar att det kan vara väldigt svårt många gånger att urskilja om det är religion, tradition eller kultur som styr hedersvåld och förtryck, de tre hänger ofta ihop, det kulturella arvet ingår i religion och tradition.

Manga är vidare tveksam till de politiska lagar och införandet av hjälpåtgärder för de kvinnor som är utsatta för "hederskulturen", samt utbildning för män "från hederskulturer" att lära sig svenska normer och värderingar, verkligen stärker dessa kvinnors utsatthet. Hon tror snarare att man kommer att märka av en ökning av anmälda brott inom "hedersvåld", men ställer sig frågande om de egentliga problemen kommer att minska?

7.2 Hedersrelaterat våld och förtryck - Sarvestani och Wikan

För att belysa hur en dokumentärfilmare med afghansk bakgrund, och en västerländsk socialantropolog beskriver hedersvåldet och dess struktur, ska materialet ses över och jämföras. Det intressanta är att se om det finns likheter och skillnader i framförandet av hedersvåldets uttryck, och på vilka sätt de båda upphovsmakarna utmärker sig, både i val av metod och resultat. Vi börjar med att se på beskrivningen av hedersvåldets struktur.

I dokumentärfilmen skildras den afghanska hederskulturen, hur den uttrycker sig i Afghanistan och hur den fortsätter vid migration till Sverige. Det förefaller sig som om Sarvestani, med afghanskt ursprung, har möjlighet att belysa sin egen kultur på ett sätt som de västerländska forskarna och journalisterna inte har, och i och med det bli en "insider" som kan komma åt information som annars är svår att få tag på, om inte omöjlig. I en dokumentär kan filmsekvenser väljas ut och klippas bort utefter vad man som filmproducent önskar skildra. Det kan givetvis ge en vinklad bild av verkligheten då materialet kan anspela på upphovsmakarens intresse och vad hen tycker är viktigt att framföra. Kanske Sarvestani har en personlig inställning till sin egen kultur, som avviker från sina landsmäns, och som han vill försöka förändra till det bättre, alternativt sätta sina landsmän i sämre dager? Det är också möjligt att han vill visa påvisa för den internationella publiken hur svårt kvinnor i Afghanistan har det, och försöka utveckla den stagnerade patriarkala strukturen och ojämlikheten mellan kvinnor och män.

Den västerländska forskaren och antropologen Unni Wikan har gjort många studier om hedersvåld och dess underliggande struktur. Med ett flertal fältstudier i olika (främst arabisktalande) länder runt om i världen, samt som medsittande sakkunnig vid mångtaliga

rättegångar i fall som rör hedersvåld så besitter hon stor erfarenhet och kunskap om detta, och det har resulterat i ett flertal böcker och forskningsrapporter.⁹⁸ Hon hävdar bestämt att hedersvåld finns, och det förekommer även i västvärlden, de senaste åren i ökad utsträckning i takt med allt större invandring. Att studera en företeelse som hedersvåld både som internationell fältforskning, samt så ingående som i de rättsliga fallen här i Norden, bör ge Wikan en bredd och en insikt som få besitter. Den gedigna kunskapen kan jämföras med Sarvestanis unika inifrånperspektiv, de har med sina olika förutsättningar möjlighet att på djupet studera hedersvåldet ur olika synvinklar. Med sina skilda metoder har de påvisat i stort sett samma mönster och bakomliggande strukturer när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Något som de båda också visar är hur hederskulturen inte heller går ihop med den svenska jämställdheten och rätten att välja sitt eget liv.

7.3 Hedersvåldets existens – olika metoder och teorier

De tidigare arbeten som gjorts och som är inkluderade i denna studie har med sina olika metoder skildrat hedersvåldets framställning i media, främst dagspress. Lorentzen har använt sig av innehållsanalytisk metod för att kunna undersöka det offentliga samtalet om hedersvåld i dagstidningar, och för att kunna sortera ut de för ändamålet intressanta artiklarna så tillverkade han ett särskilt anpassat analysverktyg, ett kodningsinstrument. Denna metod tror jag kan vara bra för att analysera just media och dagspress, den fångar upp många olika artiklar och selekterar ut det som efterfrågas i studien. Lorentzens egen granskning visade att studien har vissa svagheter när det gäller validiteten, det vill säga att man mäter det som är avsett att mätas, men att reliabiliteten (tillförlitligheten och noggrannheten) varit god. Ett av resultaten som framkom visade bland annat att hedersvåldet och debatten om det i Sverige hade ökat sedan de omnämnda morderna på Pela och Fadime, men att politiker vid den tidpunkten trots detta inte tog problemen på allvar.

Björktomtas arbetet *Unga kvinnor, frihet och heder* (2005), beskriver hur hedersrelaterat våld är ett globalt problem där vissa familjer tycker sig ha rätt att kontrollera de kvinnliga familjemedlemmarna. Hennes arbete utgår från en urvalsmetod, även så kallad

---

⁹⁸ <http://www.sv.uio.no/sai/english/people/aca/uwikan/>, (2018-01-25).

”snöbollsmetoden”. Metoden har gjort att hon kunnat få grepp om en mängd olika projekt och verksamheter som arbetar med de problem som utsatta flickor från vissa patriarkala invandrarfamiljer har. För att sedan få information om hur dessa olika aktörer arbetar så har hon använt metoden kvalitativ forskningsintervju. Det framkom att det finns en mängd olika sätt att jobba med hedersvåld och dess problematik, alltifrån förebyggande åtgärder, skyddade boenden, behandlade verksamheter till akuta insatser. Björktoftas sätt att undersöka, kartlägga, och intervjua personer inom en sådan bredd av olika verksamheter med varierande arbetssätt, med det gemensamma att alla arbetar för samma målgrupp, visar tydligt och tillförlitligt att hedersvåld finns och är ett problem.

Strand Runstens har i sin magisteruppsats studerat mordet på Fadime – en fallstudie om hur den efterföljande hedersvåldsdebatten. Hon har framförallt inriktat sig på den första tiden som följde efter Fadimes mord, och hur den framställdes i media, närmare bestämt i nyhetssändningar och andra samhällsprogram i Sveriges Television.⁹⁹ Hennes kritiska diskursanalys påvisade att den typen av medierapportering är full av stereotyper, är personifierad och negativt laddad på flera sätt. Och detta menar hon kan innebära stor fara då det främjar både rasism och främlingsfientlighet.

Strand Runsten menar att mord på kvinnor i nära relation inte har med kultur eller grupp att göra, utan det handlar om kvinnans värde och mannens rätt att äga och kontrollera henne, och att det vanligaste motivet är kontrollbehov eller psykisk störning, oavsett etnicitet.¹⁰⁰ Hon menar vidare att konsekvensen av att koppla hedersvåldet till kultur kan göra att de unga kvinnornas utvecklingsmöjlighet i dessa patriarkala familjer kan komma att försämrans ännu mer då de pressas allt hårdare av negativ uppmärksamhet, och framställs som okunniga, förtryckta och passiva aktörer.

Den filosofi som Strand Runstens har om hedersvåld samstämmer till viss del med feministen Mangas, som i sin essä beskriver att hedersvåld som begrepp gör mer skada än nytta, och att det syftar på ”den ideologiska grunden för [...] politisering av invandring som ett allvarligt hot mot nationen”. Båda forskarna opponerar sig emot hedersvåld som begrepp, och hur det pekar ut och marginaliserar vissa grupper i samhället. De tror inte heller att de kvinnor

---

⁹⁹ SOU 2006:21: 196

¹⁰⁰ SOU 2006:21: 191

som utsätts för detta våld får någon hjälp av att den politisering och framför allt av den negativa sida som ”målas upp” i medierna.

Vilka förutsättningar har då Strand Runsten och Manga då det gäller att uttala sig som hedersvåld? Kan de räknas som experter i ämnet? Det förefaller sig som om de varken är experter eller särskilt specialiserade i kunskapen om hedersvåld. Det finns som vi sett flera belegg för hedersvåldets förekomst i många andra studier, utredningar, rapporter och framför allt hos kvinnorna själva som utsätts för detta. Visst finns det alltid två sidor av mediernas rapportering; å ena sidan kan framställningen vinklas utefter personliga åsikter och förväntade samhällsuppfattningar, men å andra sidan menar jag att det är farligt att neutralisera och förneka att hedersvåld/mord faktiskt existerar här och nu. Gedigen kunskap, fältforskningar, noggranna och breda undersökningar och/eller stor personlig erfarenhet av det man studerar/analyserar borde ge det mest pålitliga resultatet. Jag tror vidare att personliga ståndpunkter och politiska intressen i för stor grad kan färga resultatet i en studie om man inte kan hålla sig objektiv till det man undersöker, och *detta* anser jag är en stor fara för alla de som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck.

7.4 Sverige behöver större kunskap, bättre integration och skarpare lagstiftning

Vad är det som gör att hederskulturen ändå lyckas hållas vid liv även i länder som Sverige? Enligt Wikan, och även de andra utvalda författarna, så har det varit svårt för oss att förstå innebörden i hederskulturen, då den är helt främmande för oss, och rättsväsendet har inte varit rustat för detta. Kunskapen är alltför liten. Morden har inte dömts på rätt sätt. Fortfarande har man svårigheter i Sverige att kunna se att detta handlar om organiserad brottslighet, där inte en ensam människa är den skyldige, utan en hel familj eller släkt har varit med i planering och utförandet av mordet. Jag anser att vi behöver öka kunskapen om hederskultur och vi behöver ha skarpare lagstiftning där man kommer åt denna typ av handlingar. Vi behöver också se till att invandrare som kommer hit får hjälp och stöd i att integreras på rätt sätt, vi behöver mötas med respekt och med allas lika värde och jämställdhet i fokus. Utbildning och upplysning, från bådas håll, anser jag är viktiga delar för förståelse.

I regeringen har man avsatt en hel del pengar och en flerårig satsning mot hedersrelaterat våld och förtryck för att ta ett krafttag mot detta allvarliga samhällsproblem som medfört ett stort lidande för kvinnor och barn som utsätts för våld och förtryck. Målet är att våldet mot kvinnor ska upphöra, samt att män och kvinnor, pojkar och flickor ska ha samma rätt till kroppslig integritet. Regeringen vill framförallt arbeta med de ekonomiskt utsatta områden där den ökade segregationen kan förstärka dessa hedersnormer, vilket jag tror är en mycket bra idé. I regeringens jämställdhetspolitiska skrivelse *Makt mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid* (2016) beskrivs vilka visioner regeringen har för att motverka våld och förtryck. Arbetet startade den 1 januari 2017 och beräknas hålla på i tio år, och under 2018 avser regeringen och socialdepartementet, med biträdande socialminister Åsa Regnér i spetsen, att inrätta en ny jämställdhetsmyndighet, som ska ansvara för att de jämställdhetspolitiska målen samordnas och uppföljs.

I motsats till de ovan nämnda uppfattningarna om hedersvåld och politiska åtgärder så menar Manga (2013) att regeringens arbete med utbildning och upplysning har en normerande inriktning, och hon är tveksam till om problemen verkligen kommer att minska. Manga uttrycker att regeringen framställer hedersvåld som ”en anomali i ett övrigt jämställt land”, där begreppet hedersvåld gör att bakgrunden till strukturellt våld mot kvinnor hos ”etniskt svenska” osynliggörs. Hon menar dessutom att den lagstiftning som tillkommit för att komma åt hedersvåldet redan finns, och att dessa dubbla uppsättningar som tagits fram enbart har haft för avsikt att göra åtskillnad mellan samhället och de människor som tillhör hederskulturen.

Jag motsätter mig Mangas teorier och menar att en lagstiftning mot hedersvåld är ett måste. Enligt min åsikt är det av stor vikt att vi håller fast vid våra demokratiska och mänskliga rättigheter i Sverige. Det finns en anledning till att människor flyr hit, bland annat för att här har vi som samhällsmedborgare rätt till skydd och mänsklig frihet oavsett kön och etnicitet. Att vara kritiskt och frågande till om hedersvåld verkligen existerar kan få förödande konsekvenser, hävdar jag. De här kontroversiella uttalandena av Manga anser jag går dåligt ihop med övervägande av den empiri som framkommit i min studie, utifrån både forskarnas och författarnas material.

7.5 Slutord och framtida forskning

Avslutningsvis kan konstateras att det är betydande hur media framställer händelser, då det är på flera sätt avgörande för hur vi väljer att bemöta andra kulturer och det nya som det innebär. Det är också av stor vikt att allas lika värde och rättigheter ska fortsätta att vara det som Sverige står för, oavsett kön, sexuella läggning, kultur, religion eller etnicitet. Efter att ha presenterat resultatet och konstaterat utefter empirin att "hedersvåld" finns och är ett problem, även i Sverige – trots vår lagstiftning om jämställdhet och demokrati, kan diskussionen om hedersvåld upplevas som att det lätt leder till främlingsfientlighet och rädsla inför andra kulturer. Detta kan i sin tur leda till försvårad integration och utanförskap, och de här problemen menar vissa har att göra med att vi kopplar hedersvåld till *kultur*. Men då kan man fråga sig hur vi ska kunna låta bli att göra det när det trots allt tycks vara främst en kulturell företeelse, där gamla traditioner fortfarande hålls vid liv? Kultur och olikheter måste få finnas, men inte till priset av kvinnors frihet och liv. Här menar jag att vi måste vi fortsätta kämpa mot förtrycket och den patriarkala strukturen i denna kultur. Kanske lösningen på flera av problemen faktiskt ligger i *på vilket sätt* vi förstår och angriper problemen runt hedersrelaterat våld och förtryck, och vidare *hur* man framställer hedersvåld i våra svenska medier? Hur görs egentligen detta på bästa sätt? Det är något som författaren hoppas få se framtida forskning om.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

Eliasson, Annika (2013). *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur AB.

Grutzky, Eduardo, Jarl-Åberg, Cecilia, Koch, Stefan (red.) (2008). *Från tvångsäktenskap till balkongmord: Ingång till hederskulturen*. Stockholm: Modintryckoffset.

Grutzky, Eduardo & Åberg, Lars (2013). *Heder och samvete: en bok om hederskultur i Sverige*. Fri Tanke förlag: Finland.

Hussein, Jamila (2017). *Heder och hedersvåld: berättelser, fakta, fördomar*. Göteborg: Bokförlaget Korpen.

Nyberg, Rainer & Tidström, Annika (red.) (2012) *Skriva vetenskapliga texter, examensarbeten och avhandlingar*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Polisstyrelsen i Stockholm (2009). *Hedersnormer och hedersrelaterat våld*. Skövde: Rolf Tryckeri AB.

Rúna í Baínastovu (2017). *Heder: hedersrelaterat våld, förtryck och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB.

Schlytter, Astrid (2004). *Rätten att själv få välja*. Lund: Studentlitteratur AB.

Strand, Runsten, Pia (2004) "Hedersmord", eurocentrism och etnicitet: Mordet på Fadime – en fallstudie, Kap. 6, s 189–224. *Mediernas Vi och Dom - Mediernas betydelse för den strukturella diskrimineringen*. Leonor Camauër & Stig Arne Nohrstedt (red.). (2006) (SOU 2006:21).

Wikan, Unni (2004). *En fråga om heder*. Stockholm: Ordfront förlag.

Wikan, Unni (2009). *Om heder*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.

Elektroniska källor

Björktomta, Siv-Britt (2005). *Unga kvinnor, frihet och heder – om socialt arbete och hedersrelaterat våld*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola. <http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1154675&dswid=3654>

Encyclopedia Britannica, honour killing. <https://www.britannica.com/topic/honor-killing> (2017-11-25).

Lindstedt Cronberg, M. (1997). *Synd och skam: ogifta mödrar på svensk landsbygd 1680–1880*. Cronberg Publishers, Lund. <http://portal.research.lu.se/ws/files/5413720/3437023.pdf>. (2017-12-01).

Lorentzen, Mikael. (2008). *Multikulturella visioner – Hedersrelaterat våld och socialt arbete i medierna*. Diss. *Rapportserie i socialt arbete. Nr 6, Mölndal: Intellecta DocuSys*, Växjö universitet. <http://swepub.kb.se/bib/swepub:oai:DiVA.org:vxu-2350> (2017-11-17)
(2017-11-04).

Manga, Edda. (2013) *Hedersvåld som politiskt begrepp*. Feministiskt Perspektiv. 08 feb. <https://feministisktperspektiv.se/2013/02/08/hedersvald-politiskt-begrepp/> (2017-12-17).

Nationalencyklopedin, hedersvåld. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/hedersvåld> (2018-01-04).

Nationalencyklopedin, kvalitativ metod. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kvalitativ-metod> (2018-01-04).

Regeringens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. <http://www.regeringen.se/artiklar/2017/02/regeringens-arbete-mot-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/> (2017-11-15).

Regeringen, Socialdepartementet (2016). *Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid*. ID-nummer: Skr. 2016/17:10. <http://www.regeringen.se/rattsdokument/skrivelse/2016/11/skr.-20161710/> (2017-11-04).

Unni Wikan.

<http://www.sv.uio.no/sai/english/people/aca/uwikan/> (2018-01-25).

Media

Systrar bakom galler (dokumentärfilm) (2016). SVT 28 augusti 2017 kl. 22:20. SVT-Play

<https://www.svtplay.se/video/14914716/systrar-bakom-galler/dox-systrar-bakom-galler-avsnitt-1>

(2018-01-10).